

A photograph of a hawthorn bush with red berries in a natural setting. The bush is in the foreground, with many bright red berries and green leaves. In the background, there is a grassy field and a body of water under a blue sky with some clouds.

Skötselplan Igelbäckens naturreservat

SOLNA STAD

EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Solna kommun

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Granskningsversion: 2022-11-07

Uppdragsansvarig: Aina Pihlgren

Medverkande: Stina Hällholm, Emma Hammarström, Jenny Hansson och Mandus Wester.

Intern granskning av rapport: Jens-Henrik Kloth 2022-10-06

Foton: Om inget annat anges: © Stina Hällholm, Aina Pihlgren och Jenny Hansson

Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 9765

Bilder på framsidan från söder om Igelbäcken. Foto: © Jenny Hansson.

Innehåll

Syfte	4
Administrativa data	4
Beskrivning av reservatet	5
Utvecklingsmöjligheter	6
Generell inriktning för skötseln	7
Övergripande mål för skötseln	7
Riktlinjer för skötsel	9
Prioritering	12
Skötselområden	15
Öppen mark	15
Skog	21
Våtmarker	36
Anläggningar för rekreation	42
Broar	43
Stigar och vägar	45
Vägvisande skyltsystem	46
Informationsskyltar	47
Sittplatser	49
Grillplatser	50
Skräpkorgar	51
Städning	51
Uppföljning	52
Referenser	52

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara ett natur- och kulturmiljöområde av stort värde för allmänhetens friluftsliv och rekreation och att bevara en viktig del av Järva grönkil. Området har betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden i nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården, Järvakilen och i Solna som helhet. Syftet är också att vårda och utveckla området med avseende på rörligt friluftsliv, biologisk mångfald och kulturmiljö. Området ska ge tillfälle till rika upplevelser av natur och kulturmiljö samt ge tillfälle till motion, rekreation och naturstudier.

Igelbäcken som vattendrag ska bevaras, liksom den öppna landskapsbilden. Områdets naturvärden ska utvecklas mot en ökad variation, som ger plats för ökad artrikedom. Gammal skog och våtmarker ska bevaras. Livsmiljöerna för grönling, nissöga och andra skyddsvärda arter i området ska bevaras och om möjligt förbättras. En målsättning är att förbättra spridningsmöjligheterna för djur och växter samt förbindelserna för människor mellan Västerjärva, Överjärva och Ulriksdal-Sörentorp.

Den värdefulla kulturmiljön på Överjärva gård med kulturhistoriskt värdefulla byggnader ska bevaras, vårdas och utvecklas. Gårdens verksamheter ska sprida kunskap om kulturhistoria, natur och miljö.

Administrativa data

Namn:	Skötselplan Igelbäckens naturreservat
Beslutsdatum:	2004-06-21
Län:	Stockholms län
Kommun:	Solna stad
Läge:	Reservatet ligger i norra delen av Solna kommun och omfattar norra Västerjärva, Överjärva, västra delen av Sörentorp och Igelbäcken genom Ulriksdals slottspark.
Församling/Socken:	Solna församling i Solna Socken.
Topografiska kartblad:	Lantmäteriets terrängkarta, 10I NV Stockholm och 10I NO Stockholm, skala 1:50 000.
Ekonomiska kartblad:	Fastighetskartan, 10I7f Djursholm och 10I7e Bromsten, skala 1:12 500.
Naturgeografisk region:	Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken (nr 24)
Fastigheter:	Järva 2:1, del av Järva 2:2, Järva 2:18, del av Ulriksdal 2:1, del av Ulriksdal 2:3, del av Hagalund 4:1
Areal:	169 ha
Markägare:	Solna stad (Järva 2:18 och Järva 2:2) Vasakronan Fastigheter AB (Järva 2:1) Fortifikationsverket (Ulriksdal 2:1) Trafikverket (Hagalund 4:1) Statens Fastighetsverk (Ulriksdal 2:3)
Naturvårdsförvaltare:	Solna stad (Järva 2:1 och Ulriksdal 2:1) Råsunda Förstads AB (Järva 2:18) Säthållarämbetet (del av Ulriksdal 2:3)

Beskrivning av reservatet

I reservatet finns en omväxlande natur med skog, öppen mark, bergknallar och sänkor. Igelbäcken slingrar sig fram genom reservatet från Västerjärva och vidare mot öster till Edsviken vid Ulriksdals slott där den mynnar. Överjärva gård är en del av Igelbäckens naturreservat som även innefattar Dammtorp, Brotorp, södra delen av Sörentorp och delar av Ulriksdals slottspark. Överjärva gård är en välbevarad lantbruksmiljö med kulturhistoriskt värde i ett stadsnära läge. Gården har genom åren även kompletterats med kulturhistoriskt intressanta byggnader från andra platser. Idag fungerar Överjärva gård bland annat som ett pedagogiskt centrum med Solna naturskola och som mötesplats för kulturliv, hantverk, friluftsliv och djurliv.

Reservatet har en stor variation vad gäller olika typer av naturmiljöer. I reservatet finns hundraårig gran- och tallskog och på hållmarkerna står tallar som är uppemot 200 år. Triviallövskog med gamla aspar och visst inslag av ädellöv finns på flera håll i reservatet och i sänkorna i skogen finns små kärrmiljöer. I östra delen av reservatet finns ädellövskog och ekhagar med gamla träd. I Västerjärva finns stora ytor med öppna gräsmarker, såväl fuktiga som friska gräsmarker och mindre torrbackar, som hävdas genom slätter eller bete.

Flygfoto över Igelbäcken

Utvecklingsmöjligheter

Utöver insatser med skötsel av skog och öppen mark kan området värde öka ytterligare genom olika restaureringsprojekt, bland annat när det gäller Igelbäcken, våtmarker och förbättrade samband mellan reservatets västra och östra del.

Sedan inrättandet har flera restaureringsåtgärder genomförts i reservatet, till exempel:

- en sträcka på ca 1 km av bäcken har grävts om och givits flackare strandkanter och en meandrande sträckning
- det har anlagts en våtmark som dels har ökat lagringskapaciteten av vatten i bäckens tillrinningsområde och dels har skapat en våtmarksbiotop som bidrar till att öka den biologiska mångfalden
- träd och buskar planteras för att skugga bäcken och därmed motverka igenväxningen
- på några platser har bäckens botten (bottensubstratet) förbättrats genom att tillförsel av grus, sten och block

Dessa åtgärder har bidragit till att förbättra reservatets värden och det är angeläget att liknande åtgärder kan vidtas i andra delar av reservatet, till exempel en fiskfri vattensamling väster om järnvägen.

En omfattande men önskvärd åtgärd är att anlägga breda ekologiska passager under (alternativt över) järnvägen och Uppsalavägen vid Igelbäcken. Denna åtgärd är mycket omfattande, men är oerhört betydelsefull för spridningen av djur (och växter) mellan reservatets olika delar och mellan nationalstadsparken och övriga delar av Järvakilen. Människornas möjligheter att ströva fritt inom och genom reservatet förbättras också radikalt av en sådan åtgärd. Finansieringen är alltså inte löst, men Solna stad bör verka för att åtgärden på sikt kommer till utförande.

Stora delar av naturreservatet utsätts i dag för mycket höga bullernivåer från Uppsalavägen och stambanan. Bullret stör naturupplevelsen och minskar den rekreerande effekten av vistelsen i naturen. Det är därför angeläget att sätta upp bullerskydd på båda sidor av både Uppsalavägen och stambanan. Trafikverket har för närvarande inte ekonomiska medel för att bullerskydda natur- och friluftsområden. Finansieringen är alltså inte löst, men Solna stad bör verka för att bullerskyddsåtgärderna på sikt kommer till utförande.

Mindre åtgärder för att förbättra för besökare bör utredas, exempelvis att anlägga en plattform för fågelskådning vid våtmarken i L1 och att anlägga en toalett i anslutning till reservatsentrén i Järvastaden.

Generell inriktning för skötseln

Övergripande mål för skötseln

- Naturreservatet ska skötas på ett sådant sätt att området är attraktivt för allmänhetens friluftsliv och rekreation, att förutsättningarna för ett artrikt växt- och djurliv är goda samt att områdets kulturmiljövärden bevaras.
- Artrikedom ska främjas, liksom framkomlighet och tillgänglighet (i rimlig omfattning). För människor som besöker naturreservatet är det viktigt att området är estetiskt tilltalande. Vackra, variationsrika natur- och kulturmiljöer har höga upplevelsevärden och är därför attraktiva för friluftslivet.
- Ett övergripande mål med skötseln är att den ska leda till ökad variation och artrikedom. Ek och andra ädellövträd ska gynnas för att på sikt öka inslaget av ädellövträd. Träd och buskar med blommor, bär eller nötter ska sparas och gynnas, liksom gamla träd och hålträd. Variation i täthet och stor åldersspridning inom bestånden ska eftersträvas, liksom variationsrika skogsbryn. Igenväxning av den öppna marken ska motverkas och en strävan ska vara att öka inslaget av hävdgynnad flora.

Öppen mark

Stora delar av den öppna marken har tidigare varit åkermark och är idag näringspåverkad gräsmark. Marken är troligen inte konstgödslad då marken användes som militärt övningsfält från 1911.

- Den öppna marken ska skötas för att inte växa igen och för att ge förutsättningar för ett artrikt växt- och djurliv samt för att vara attraktiv för människor. Slätter (med skärande eller klippande redskap) och bete ska i första hand användas som skötselmetoder. Om bete inte är möjligt vissa år är det viktigt att se till att marken istället slås.
- I flera områden breder aspen ut sig över den gamla åkermarken, framför allt i brynen norr och söder om Igelbäcken. Aspen bör hållas tillbaka genom ringbarkning, röjning och bete.
- Gamla vårdträd och gamla fruktträd ska sparas.
- De träd och buskar som växer intill Igelbäcken ska sparas för att skugga bäcken.
- På de ställen av den öppna marken där det finns mycket sly eller stora tuvor kan man i vissa fall behöva använda slaghack. Detta bör endast användas som ett alternativ om slätter eller bete inte är möjligt.
- Naturvårdsbränning kan vara ett möjligt alternativ till slätter eller bete i gräsmarker, där man vill få bort stora mängder ansamlad förna och dött gräs. Bränningen kan dock vara skadlig för områdets insekter och småkryp, det är därför viktigt att hela området inte bränns på en och samma gång. Mark som är för torr bör inte heller brännas.

Skogsbyn

Flera av skogsbrynen i reservatet är i dagsläget relativt artfattiga och utgörs till stora delar av aspskog och aspsly. Andra delar är mer varierade och välutvecklade. På några ställen finns rester av ett varierat skogsbyn innanför en aspård. Det finns goda förutsättningar att utveckla skogsbrynen.

- Variationsrika och flikiga skogsbyn bör eftersträvas i reservatet. Lågväxande träd och buskar som har blommor, bär eller nötter ska gynnas, exempelvis hassel, vildapel, sälg, rönn, nypon, slån, hagtorn och enbuskar.
- Ädellövträd, framför allt ek, ska gynnas.
- Hålträd och stora träd som kan bli framtida hålträd bör sparas.
- Där det är möjligt bör brynen inkluderas i betesfällor. Om inte bete är möjligt krävs återkommande röjningar för att behålla glesa solbelysta bryn.

Skog

- Skogen i naturreservatet ska skötas med inriktning på att främja variation och artrikedom samt allmänhetens friluftsliv och rekreation.
- Variation i trädslagsblandning, täthet och ålder inom bestånden ska eftersträvas vid skötseln av skogen i naturreservatet.
- Mängden gamla och mycket gamla träd ska öka, genom att spara så många som möjligt av de äldre träden samt tillåta yngre träd med god utvecklingspotential att få finnas kvar och bli gamla.
- Ek och andra ädellövträd ska gynnas, liksom hålträd samt träd och buskar med blommor, bär eller nötter.
- Förekomsten av död ved ska öka och naturligt förekommande död ved bör lämnas kvar.
- Traditionell slutavverkning (trakthuggning) ska inte förekomma i reservatet.
- Riskträd, till exempel i bryn mot bebyggelse, stigar och annan infrastruktur, tas ner vid behov, genom att de fälls in i skogen och lämnas kvar på plats.
- Hällmarkstallskog och hällmarker kan till största delen lämnas utan aktiv skötsel.
- Gammal, grandominerad skog med stor åldersspridning bör generellt lämnas för fri utveckling.
- Stora ekar vars utveckling hämmas av träd och buskar som står nära ekarna bör frihuggas. Även yngre ekar och sälgar i vissa utpekade områden bör frihuggas, så att inslaget av vidkroniga ekar och gamla sälgar ökar på lång sikt.
- Gamla tallar bör frihuggas så mängden solexponerade tallar ökar på sikt.
- I anslutning till betesmarker kan delar av skogen inkluderas i betesfällor för att skapa betad skog.

Kantzonen mot bebyggelse

- Den nya bebyggelsen i Västerjärva gränsar till naturreservatets södra del. Naturreservatet är en positiv tillgång för de nya boende. För att skogen ska upplevas mer inbjudande behövs en del skötselåtgärder i kantzonen mot bebyggelsen.
- Målet är att skapa glesa brynmiljöer med större inslag av ädellövträd, bärande träd och buskar. Enstaka gamla tallar ska stå kvar. Riskträd bör beskäras, tas ner till högstubbe eller fällas för att avvärja faran.

Kärr och våtmarker

- Kärr bör till största delen lämnas utan aktiv skötsel.
- Den anlagda våtmarken i anslutning till Igelbäcken bör vid behov rensas försiktigt för att undvika igenväxning.
- Branddammen vid Överjärva behöver återkommande vegetationsborttagning.

Igelbäcken

- Igelbäcken ska vara en meandrande och skuggad bäck med goda livsbetingelser för grönling.
- Starrplanteringen bör skördas för att rena bäcken från föroreningar. Slagna plantor ska inte komposteras utan förbrännas med hänsyn till föroreningsinnehållet.
- Biotopvårdande åtgärder som utläggning av nytt bottensubstrat bör fortsätta.

Riktlinjer för skötsel

Öppen mark

Bete

- Betetrycket ska anpassas efter betesmarkens beskaffenhet, exempelvis om marken är frisk-fuktig eller torr-frisk. Betetrycket (antalet djur och betessäsongens längd) bör vara så hårt att markväxtligheten är väl avbetad inom större delen av beteshagen vid säsongens slut. Överbetning och trampskador bör undvikas så långt det går. För lågt betetryck är inte heller bra, då det kan leda till slyuppslag och kraftig pålagring av förna.
- Stödutfodring ska i möjligaste mån undvikas.
- Gödsling av betesmarken får inte ske.
- Bete med olika djurslag under olika perioder eller olika år, alternativt sambete med olika djurslag, är positivt för att minska parasittrycket och för betesresultatet. Varje beteshage bör betas högst tre år i rad med samma djurslag, för att motverka spridning av parasiter.
- Betespåsläpp och storlek på fällor bör anpassas för att kunna reglera betetryck och styra till sent eller tidigt bete för att se till att det ständigt finns blommande områden i reservatets gräsmarker med hänsyn till pollinatörer.
- I de fallen bete ej är möjligt bör sen slåtter utföras istället.

Slätter

- Slätter bör ske i slutet av juli eller under augusti, med skärande eller klippande redskap (ej avslitande), till exempel med slätterbalk. Avslaget hö ska föras bort. Helst bör höet ligga och fröa av sig några dagar (högst en vecka) innan det förs bort. På mark utan hävdgynnad flora är det bättre att höet förs bort direkt.
- Slätterbalk bör användas i första hand men slaghack (avslitande) kan vid behov användas på frisk-fuktig mark med högvuxen, tuvig vegetation eller på områden med mycket sly. Det är dock viktigt att avslaget material samlas upp och förs bort. De ytor som slås med slaghack kan troligen efter några år slås med slätterbalk. Slättermarker bör om möjligt efterbetas.

Jätteloka

- Jätteloka förekommer på flera ställen inom reservatet och i vissa fall mycket rikligt. För att bekämpa jätteloka bör mekanisk bekämpning genomföras flera gånger per växtsäsong (allra helst två eller tre), under flera år. Om möjligt är det önskvärt att efter bekämpningen även gynna etableringen av inhemska arter genom att så ut frön efter varje slätter. De frön som används vid återetableringen bör vara från arter som naturligt förekommer i området samt, om möjligt, ha lokal proveniens. Fröbanken hos jätteloka kan vara grobar i flera år (upp till sju år). Åtgärden upprepas tills inga plantor av jätteloka längre kommer upp på platsen.

Stängsel och genomgångar

- När beteshagar stängslas in måste stängselgenomgångar anordnas, så att framkomligheten för allmänheten inte hindras. Detta kan vara grindar, stöttor eller fårister, beroende på områdets karaktär. Man bör undvika att stängsel korsar stigar och gångvägar.
- Träd och buskar som ska bevaras i beteshagar kan om det behövs stängslas in till skydd mot betesdjuren.
- Vid stängsling av permanenta beteshagar bör i första hand oimpregnerad ekstolp användas. Fårnät med kompletterande övertråd är lämplig stängseltyp när det gäller fårhagar. Gärdesgård är också en möjlig form av inhägnad som passar in i kulturmiljön. I vissa fall kan även elstängsel, eller strömförande övertråd behöva användas (men bör inte väljas i första hand). Taggråd ska inte användas.
- Alla typer av stängsel ska underhållas.

Ringbarkning av asp

- Aspar som ska tas bort bör först ringbarkas. Ringbarkning bör ske på våren, under savtiden. All bark i ringen måste avlägsnas. Även eventuella levande grenar under barkringen bör huggas bort, annars överlever trädet. Aspar som ringbarkas och som står så att de kan falla ner över stigar och vägar bör omvandlas till högstubbar så snart de har dött.
- Aspsly som är för tunna för att ringbarka behöver tas bort på annat sätt, antingen genom röjning och därefter årlig skötsel med slaghack till en början och på sikt slätter, eller också med hjälp av bete.

Skog

Friställa träd

- Friställning av träd, exempelvis ekar, tallar och sälgar som är kraftigt igenväxta, bör ske stegvis. I ett första steg bör träd, buskar och sly som står under eller växer upp i kronan röjas/gallras bort. I ett andra steg bör även sly och träd inom flera meter utanför kronans kant röjas/gallras för att åtgärden ska vara effektiv. För jätteekar handlar det om röjning och/eller gallring minst fem meter ut från kronans kant. Röjning och gallring bör ske på sådant sätt att det träd som friställs inte skadas, varken stammen, grenar eller rötter.
- För att bibehålla friställningen behöver röjning/gallring sedan ske regelbundet, ungefär vart femte år, för att förhindra att nya plantor och eventuella stubbskott åter växer sig större kring trädet.

Röjning/röjningsgallring

- Röjning syftar till att ta bort sly och i vissa fall buskar, med avsikt att skapa öppnare miljöer eller gynna vissa trädslag.
- Röjningsgallring syftar till att ta bort unga träd med avsikt att skapa öppnare miljöer eller gynna vissa trädslag.
- Röjningsrester bör generellt samlas ihop och tas bort. Enstaka mindre ihopsamlade högar med kvistar, ris och stammar från unga träd kan lämnas kvar som faunadepåer till förmån för insekter och andra smådjur.

Gallring

- Gallring syftar till att ta bort större träd. Syftet med gallringen varierar inom reservatet och bör anpassas efter områdets behov och målbild. Det kan handla om att öka ljusinsläppet till marken, skapa en variation i ålder och trädslag, förbättra framkomligheten för allmänheten eller bevara viktiga miljöer och naturvärden.
- Stammarna från de träd som tas ner, framför allt större trädstammar, bör lämnas kvar på plats i skogen som död ved eller läggas upp i faunadepåer på lämpliga ställen.

Spara död ved

- Naturligt förekommande död ved, såväl stående som liggande döda träd och grenar, bör sparas och ligga kvar på sin ursprungliga plats i så stor utsträckning som möjligt.
- Stammar och grenar från avverkade träd placeras ut på plats eller i närområdet, antingen som enskilda träd eller samlade i så kallade faunadepåer (död ved ordnat i högar eller travar). Träden bör läggas ut i så stora stycken som möjligt för att efterlikna naturligt fallna träd. Mindre material som små grenar, kvistar och dylikt kan om det behövs för att framkomligheten inte ska bli för dålig samlas ihop i så kallade faunadepåer. Uppläggning och placering av faunadepåer måste göras så att inte stockar riskerar att komma i rullning. Död ved är en värdefull resurs som gynnar många arter i olika organismgrupper.
- Träd och grenar som faller över stigar eller vägar bör flyttas undan något. Om det är ett stort träd, som faller över en liten stig, kan den bit av trädet som ligger över stigen kapas av och flyttas till närområdet. Principen är generellt att stammar bör lämnas i skogen och kapas så få gånger som möjligt.

Veteranisering av träd

- Veteranisering innebär att man gör olika slags skador i träd motormanuellt eller manuellt för att efterlikna strukturer som genom naturliga processer annars uppstår över tid på gamla träd, till exempel genom stormar, blixtnedslag och hackspettar. Åtgärderna görs i områden där det är ont om äldre hålträd och död ved på levande träd för att försöka skapa livsmiljöer i träden som på lång sikt gynnar hållevande insekter och andra arter.
- Det är viktigt att se till att träden generellt inte dör till följd av åtgärderna. Veteraniseringen bör därför göras av en erfaren arborist eller någon med kunskap om veteranisering, för att välja ut lämpliga träd och typ av metod. Denna typ av åtgärder kan utföras på trädslag som ek, tall och asp.

Granbarkborre

- Flera angrepp av granbarkborre förekommer i reservatet och kan komma att spridas. Angripna träd kan lämnas och kommer skapa ny död ved. Riskträd kan tas ned och läggas på marken som lågor, gärna hela stammar.

Riskträd

- Träd som lutar eller är mycket skadade och som samtidigt riskerar att falla över stigar, bebyggelse, vägar, broar eller annan viktig infrastruktur får beskäras, kapas till högstubbe eller tas ner för att avvärja den eventuella risken. Träd som kapas eller tas ner läggs lämpligen upp som död ved i nära anslutning till platsen. Huruvida träden utgör riskträd eller ej bör utvärderas från fall till fall, så att inte värdefulla träd tas ned utan orsak.

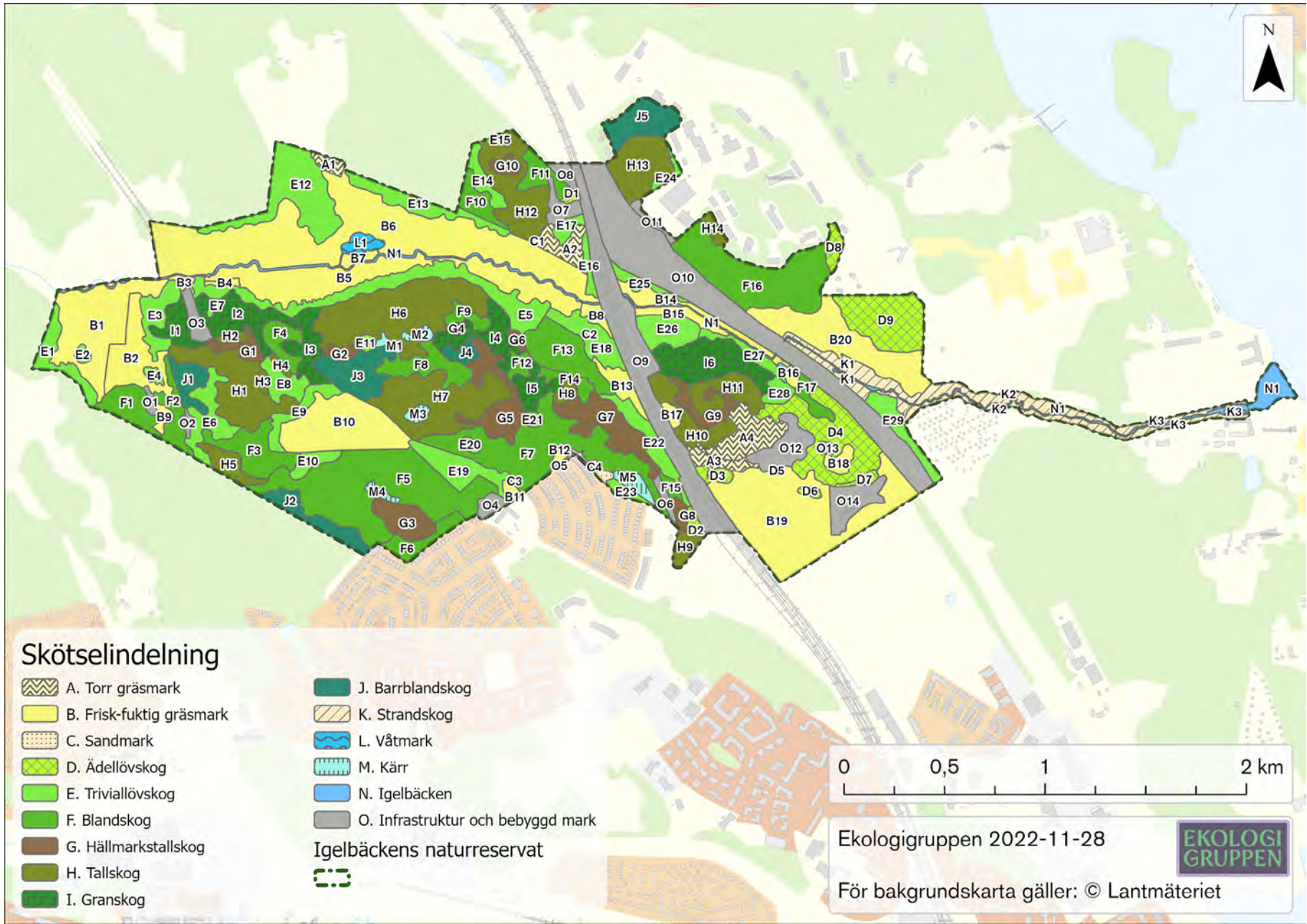
Prioritering

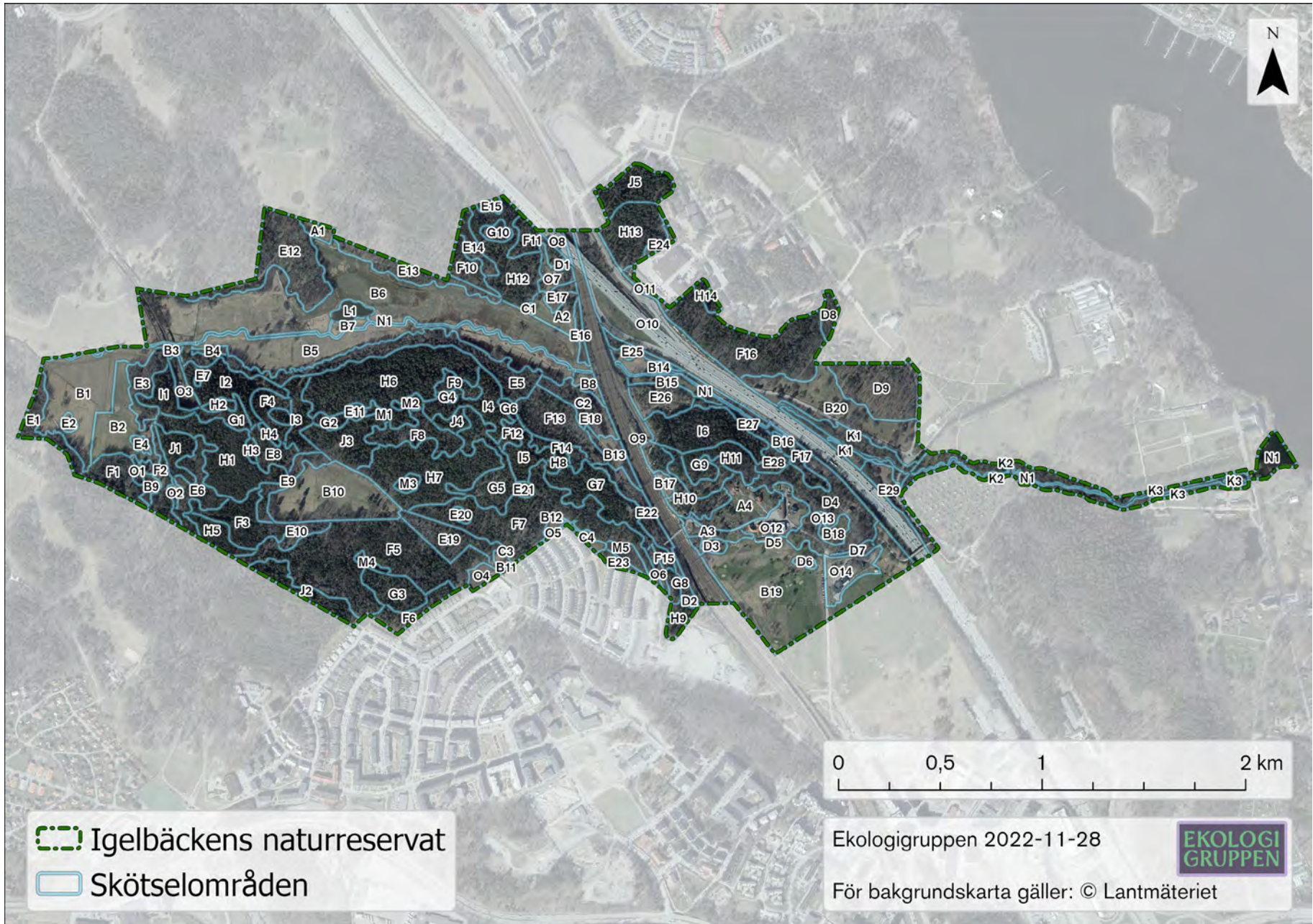
Löpande skötsel

Prioritet 1 – naturtyper som behöver skötas regelbundet för att inte förlora naturvärden.

Prioritet 2 – naturtyper som kräver skötsel mer sällan.

Prioritet 3 – naturtyper som kräver liten skötselinsats.

 Igelbäckens naturreservat
 Skötselområden

0 0,5 1 2 km

Ekologigruppen 2022-11-28
För bakgrundskarta gäller: © Lantmäteriet

Skötselområden

Naturreseptatet har delats in i ett antal skötselområden, baserade på naturtyp och målbild. Skötselområdenas geografiska utbredning redovisas på kartorna, sida 11-12. Varje skötselområde är i sin tur uppdelade i objekt. För varje skötselområde finns en beskrivning, en målbild och en skötselanvisning. Skötselindelningen och beskrivningen av skötselområden är baserad på fältbesök utförda av Ekologigruppen under sommar och höst 2022. Som underlag har även Skötselplan Igelbäckens naturreservat i Solna 2005 använts, som baserats på en vegetationsinventering utförd av Carola Österberg år 2003 (Solna stad 2005).

Öppen mark

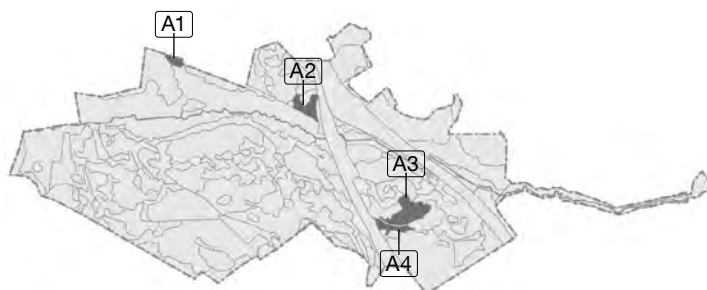
A. Torr-frisk gräsmark

Beskrivning

Fyra objekt (A1-A4) inom naturreservatet utgörs av torr-frisk gräsmark. Objektet har historiskt sannolikt varit betesmarker, med undantag för en del av Wählberga slätteräng som tidigare varit åkermark.

A1, Wählberga slätteräng sköts för närvarande med slätter. Den plana delen av ängen är delvis näringspåverkad men flera naturvårdsarter förekommer främst i den östra kanten, närmast eken, där marken är torrare och mer näringsfattig. I objektet finns flera rödlistade fåglar, insekter och kärlväxter.

A2 är delvis öppen gräsmark och delvis trädklädd.

Den trädklädda delen utgörs av flera gamla tallar och enstaka ekar och oxlar vid en liten häll. Den södra delen är en öppen gräsmark där hävdgynnad flora förekommer främst mot brynet. Hävdgynnad flora förekommer även på torrbacken i den östra delen av objektet.

A3 och A4 utgörs till största del av öppen och torr till frisk gräsmark. Här och var sticker kala berghällar upp. Objektet är uppdelat i flera mindre hagar, många omgärdade av gärdsgård, som betas av får med flera små fåhus och en hönsgård. Inom objekten finns många gamla, grova tallar samt några skogsalmar och enstaka sälgar och syrenbuskar. I vissa delar av gräsmarken, vid fåhusen och hönsgården där marken är näringspåverkad, förekommer mycket brännässlor och en del busksly. I övrigt förekommer endast ett fåtal hävdgynnade arter. Historiskt har objektet varit betesmark och i slutet av 1800-talet var det bitvis betesmark och ladugårdstomt.

Naturvårdsarter som registrerats

De rödlistade arterna backklöver (NT), ljus solvända (NT), mindre hackspett (NT), reliktbock (NT) och svartvit flugsnappare (NT) har noterats i området. I övrigt förekommer även brudbröd, darrgräs, gullviva, gulmåra, gökärt, jungfrulin, liten blåklocka, rödklint, stor blåklocka, sydvårbrodd, tjärblomster, vitmåra, åkervädd, ängshavre och ängsklocka.

De rödlistade arterna lucernbi (NT), silverfläckad sorgfluga (NT) och violettekantad guldvinge (NT) samt naturvårdsarterna gråboblomfluga, pollenbagge, ljus gallblomfluga, pärlgräsfjäril och ängssmygare hittades vid en insektsinventering 2019 (Andersson, 2020).

Målbild

Öppen gräsmark med enstaka träd och dungar i de delar av objekten som har lång trädkontinuitet. Artrik hävdgynnad flora. Gamla värdefulla tallar och sälgar i objekt A3 och A4 bevaras och är solbelysta.

Engångsåtgärder

- Stängsling kring objekt A2 och i A1 för efterbete.

Löpande skötsel

- Slätter eller bete med får eller nötkreatur. Bete kan ske med sent betespåsläpp. Slagna ytor kan gärna efterbetas. Gamla solbelysta tallar och sälgar hålls fria från eventuell uppkommande sly och buskar.
- Årlig slätter med lie eller slätterbalk i objekt A1. Helst bör höet ligga och fröa av sig några dagar innan det förs bort. Lieslätter bör utföras främst i den kuperade nordöstra delen (nära eken) och slätterbalk kan användas på de plana ytorna. Slättermarker bör om möjligt även efterbetas.

Prioritering

1

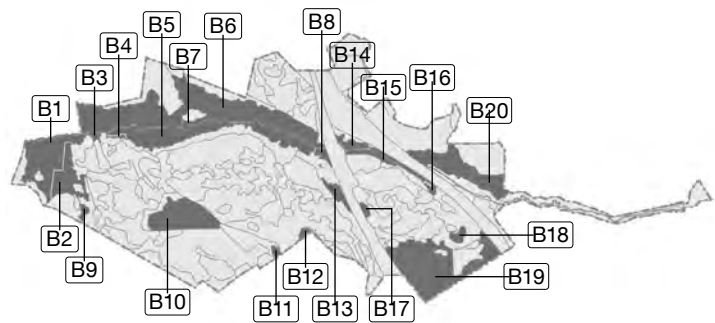
B. Frisk-fuktig gräsmark

Beskrivning

20 objekt (B1- B20) inom naturreservatet utgörs av frisk-fuktig gräsmark. Majoriteten av objekten har tidigare varit åkermark och är i dag näringspåverkad gräsmark. Markern har sannolikt inte varit konstgödslad. De flesta områdena sköts med bete av får, nöt eller häst alternativt med slåtter.

B1, B5 och B6 är de tre stora objekten med frisk-fuktig gräsmark som omger Igelbäcken väster om järnvägen. Vegetationen är högvuxen och domineras av ängskavle, kvickrot, timotej, hundäxing och bitvis även älggräs och åkertistel. I den norra delen av område B6 breder aspbyrnet ut sig på den tidigare öppna marken. Delar av område B6 betas av nöt. I objekt B1 finns en del hävdgynnad flora som till exempel natt och dag, johannesört, ängsklocka och enstaka prästkrage och höskallror. Södra delen av objekt B1 ingår i en betesfälla med får, men det har börjat komma upp mycket älggräs och asply i västra delen av betesfällan.

Område B14 och B15 utgörs av näringsrik och frisk gräsmark intill Igelbäcken öster om järnvägen, där B15 tidigare har ingått i en betesfälla. Längs med bäcken finns en del träd av tall, klibbal samt enstaka björk, asp och hägg. Det finns gott om spår av bäver och flera av träden är fällna över bäcken. I delar av objektet förekommer det väldigt mycket jätteloka. Jätteloka förekommer även rikligt i område B13.

En översvämningsyta/liten våtmark utreds i objekt B14 för att möjliggöra utjämning av Igelbäckens vattenstånd (Solna stad 2021). Område B15 och B16 innehåller anläggningar för rening av dagvatten från E4, ett dagvattenstråk i B15 och en dagvattendamm i B16. Dessa sköts enligt Trafikverkets riktlinjer.

I område B19 fanns en fruktträdgård i slutet av 1800-talet och det finns fortfarande kvar fler än trettio gamla fruktträd. I samband med att Ulriksdalsfältet söder om naturreservatet bebyggs kan markanvändningen i skötselområde B19 komma att ändras. Det är viktigt att planera den nya markanvändningen så att den stämmer överens med Överjärvas kultur- och naturmiljö.

Område B12 är ruderatmark med mycket blommande växter som gynnar pollinerande insekter, till exempel palsternacka, tistlar, gråbo, renfana, kanadensiskt gullris och parkslide.

Naturvårdsarter som registrerats

Brudbröd, gulmåra, lärkfalk, malört, rödkämpar, stallört (NT), åkervädd, ängsblåvinge och ängsklocka. Flera arter av fladdermöss noterades vid en inventering 2014.

Målbild

Öppen gräsmark med ett ökande inslag av hävdgynnad vegetation. I slutet på säsongen bör vegetationen vara väl avbetad alternativt avslagen.

Bevara och vårda gamla fruktträd i område B19.

Engångsåtgärder

–

Löpande skötsel

- I första hand bör områdena skötas med bete, i andra hand slåtter med slåtterbalk och i tredje hand slåtter med slaghack eller röjning med till exempel röjsåg. Viktigt att se till att alla ytor som inte betas sköts genom slåtter eller klipps, men klippningen ska inte utökas jämfört med nuläget. Ytterligare ett skötselalternativ kan vara naturvårdsbränning av öppen gräsmark.
- Objekt B7 söder om våtmarken kan röjas på vintern då man inte kommer åt objektet på sommaren.
- Återkommande röjning av unga aspar och sly i område B3, B6, B13, B8, B11, samt sydvästra och nordöstra delen av B1. Ringbarka även större aspar i område B3.
- Bekämpning av jätteloka i område B13, B14 och B15 i enlighet med riktlinjerna på sid 10.
- Betesfållorna bör inte gå ända ner till Igelbäcken, då djur som ingår i matproduktion inte bör dricka vattnet på grund av föroreningar i Igelbäcken.
- I dag sköts objekt B2 och B19 med gräsklippning flera gånger per år. Objekten kan även skötas som övriga frisk-fuktiga gräsmarker med bete och/eller slåtter.
- Det är önskvärt att fruktträden i område B19 vårdas genom bland annat regelbunden beskärning.

Prioritering

1

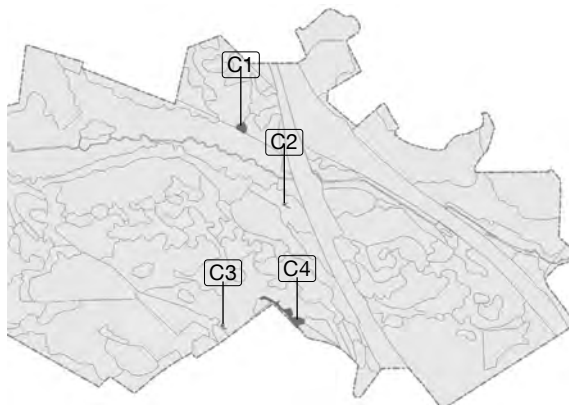
C. Sandmark

Beskrivning

Inom naturreservatet finns fyra mindre områden med sandmark där sanden är blottad (C1-C4). Sandig mark finns även nära C2, inom F13 och E18, och nära C3 inom B11, men där är sanden inte blottad.

C1 är en sandig grop som troligen är en gammal husbehovstäkt. Åtgärder för att nyskapa sandblottor har gjorts och träd har lagts upp som faunadepåer och som lågor. C2 är en liten sandblotta vid ett mountainbikespår. C3 är en liten sandblotta vid den södra entrén till naturreservatet.

C4 utgörs av sandmark som tidigare nyttjats som sandupplag eller liknande inom den tidigare stenkrossverksamheten. Vegetationen är gles och utgörs av gräs och örter i ett sydvänt bryn.

I fältskiktet växer arter som om har-klöver, kråkvicker, gråbo, renfana, röllika, gul sötväppling, åkertistel och kardborrar. Även kanadensiskt gullris förekommer i objektet. Blottad sand förekommer rikligt. Längst i norr finns dels naturliga sandblottor med bihål, dels några sandblottor som tillskapats. Objektet är intressant för insekter som pollinatörer och fjärilar.

Naturvårdsarter som registrerats

C1: Brudbröd, flentimotej (NT), gulmåra, liten blåklocka, vitmåra och ängshavre. C2: Backglim, sydvårbrodd, vitmåra och ängsskallra. C3: Myrlejonsländor. C4: Gulvial och käringtand. Den rödlistade arten svartpälsbi (VU) och naturvårdsarterna blompraktbagge, pärlgräsfjäril och rovstekeln *Lestica clypeata* hittades vid en insektsinventering 2019 (Calluna 2019).

Målbild

Sandmiljö utan träd, med få buskar och med gles blomrik vegetation och sandblottor. Ett visst inslag av buskar kan finnas kvar då det bidrar med förda och vindskydd, men sandblottan får inte skuggas. Cirka 25–30 % av skötselområdets yta bör bestå av sandblottor.

Engångsåtgärder

- För att ytterligare gynna insekterna i objekt C4 kan insådd av frön av fibblor, blåeld, backtimjan, klintar och väddar göras. Det gäller främst i den södra delen av objektet, på den plana markytan.
- Sandig mark i andra objekt (B11, F13 och E18) kan blottläggas för att skapa ytterligare områden med sand.

Löpande skötsel

Slätter vartannat år med bortforsling av vegetationen. Skapa fläckvisa sandblottor genom att skrapa bort delar av det översta jord- och förnalagret var 3:e år. Små tallar eller andra träd som kommer upp i den solexponerade sanden tas bort så de inte skuggar sandmiljöerna.

Prioritering

Skog

D. Ädellövträd

Beskrivning

Inom naturreservatet finns nio objekt där det förekommer rikligt med ädellövträd (D1-D9).

D1, D3, D5 och D6: Dungar av ädellövträd vid Ulriksdals golfbana och vid Dammtorp. Träden utgörs främst av skogsalm och skogslönn med inslag av lind, björk och asp samt enstaka buskar och rönn. Träden i objekt D3 ingår i en hage som tillsammans med omgivande gräsmark betas av får. Vissa av träden är ganska gamla.

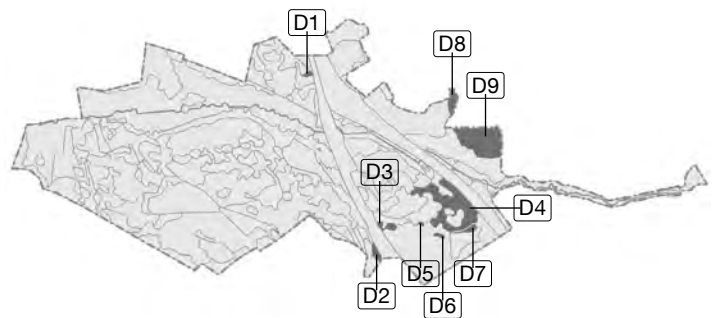
D2: Flera äldre grova ekar som omges av yngre aspar.

D4: Ädellövskog med en blandning av ask, skogslönn, ek, enstaka björk, hägg, sälg, gammal tall och ung skogsalm. I den norra delen mot motorvägen växer även en del asp. Stora delar av objektet ingår tillsammans med objekt B18 i en trädklädd beteshage som betas av får och där träden bitvis står ganska glest. I de delar som ligger utanför hagen är träd- och buskskiktet bitvis tätt. Träden är olikåldriga och det förekommer en del död ved av framför allt skogsalm. Sydvästra delen av objektet ingick i en park i slutet av 1800-talet.

D7: En liten dunge/trädridå intill parkering vid Ulriksdals golfklubb, med flera gamla och grova gråpopplar samt enstaka unga eller medelålders alm, lönn, ask, ek och hästkastanj. Fältskiktet saknas eller är glest bevuxet med näringsgynnade arter.

D8: Lövskog med framför allt ekar, med inslag av asp, tall och björk. De flesta av ekarna är medelålders eller yngre, med enstaka något äldre träd. Det förekommer också en del slånbuskage och en del slyuppslag. Det är ganska riklig förekomst av stående och liggande död ved av främst asp och björk efter gallrings- och friställningsåtgärder 2022.

D9: Ekmiljö som domineras av ek i olika åldrar, där enstaka rönn, tall och gran förekommer. Objektet gallrades 2022 och död ved har lagts upp i faunadepåer. Hela lågor har lämnats på marken och det finns enstaka stående döda träd och högstubbar. Enstaka ekar är topphuggna. Litet uppslag av buskar förekommer. Objektet ingår i en beteshage. Enstaka hävdgynnade arter växer i fältskiktet.

Naturvårdsarter som registrerats

Blodrot, ekticka (NT), gulmåra, gökärt, gullviva, stor blåklocka, svartöra (NT) och vitmåra.

Målbild

Generell målbild för ekmiljöer

Ekmiljöerna ska generellt ha ett glest trädskikt och karaktär av betad hagmark. Många av träden står helt solitärt och solbelyst, en del av träden står glest eller i små grupper. En stor andel av ekarna har lågt ansatt krona som breder ut sig på bredden. Ett flertal av de unga ekarna har ordentligt med utrymme så att de kan breda ut sina kronor i alla riktningar.

Många ekar är stora och gamla. Riktigt gamla och ihåliga ekar med mulm förekommer. Även gamla och stora träd, liksom död ved av andra ädla lövträdsarter förekommer, exempelvis ask. Unga ekar och andra unga ädellövträd på tillväxt utgör en försäkran om att stora och gamla ekar och träd av andra ädla lövträdsarter kommer att ha en kontinuerlig förekomst i skötselområdet.

Målbild per objekt

D1, D3, D5 och D6: Bevara ädellövträden. I objekt D2 bör ekarna vara fristående och inte inväxta av annan vegetation. Objekt D3 bör gärna fortsätta betas, helst av får eller nöt.

D4: Ädellövmiljö med olikåldriga träd av ask, lönn och ek. Förekomst av gamla grova träd. De delar av marken som ingår i beteshagen bör fortsättas betas.

D7: Ädellövmiljö med gamla och vidkroniga träd där ädellövträd succesivt ersätter gråpopplarna.

D8: Olikåldrig luckig ekmiljö med inslag av enstaka gammal tall och gammal asp. Unga ekar har stort utrymme så att de med tiden kan bli vidkroniga, framför allt i brynet. Död ved ska förekomma med både stående döda träd och liggande döda träd.

D9: Olikåldrig ekmiljö med gamla vidkroniga ekar. Många av träden står solitärt och en del av träden står glest eller i små grupper. Unga ekar har stort utrymme så att de med tiden kan bli vidkroniga. Många ekar är stora och gamla och ihåliga ekar med mulm finns. Död ved ska förekomma med både stående döda träd och liggande döda träd.

Engångsåtgärder

- Friställning av ekar i område D2.
- På sikt kan det bli aktuellt med ytterligare gallring bland ekar och andra lövträd i objekt D8 och D9 för att kunna ge ordentligt med utrymme för ekarna att kunna bli vidkroniga, speciellt i brynet för objekt D8.

Löpande skötsel

- D3, D4 och D9: Bete.
- D2, D8 och D9: Gallring utförs vid behov. Rökning av sly kring friställda träd utförs med cirka 2–5 års intervall. Röningsrester samlas in och transporteras bort.
- Gråpopplarna bör succesivt ersättas av ädellövträd i objekt D7. När popplarna blivit för gamla och tagits ner bör ädellövträd planteras i deras ställe. Vid val av nya träd är skogsek särskilt prioriterat, för att förbättra spridningssambanden för vedlevande arter, men även skogslönn, skogslind och ask är att föredra.
- Uppkommande små träd och plantor av ädellövträd som ska bevaras i beteshagar kan stänglas in, om det behövs, till skydd mot betesdjuren. Vid återkommande rökning av uppkommande sly i ekområden är det viktigt att låta en del små ekplantor få växa upp för att säkerställa framtida förnyring.
- Lämna död ved. Veden kan läggas i faunadepåer, främst på solexponerade platser.

Prioritering

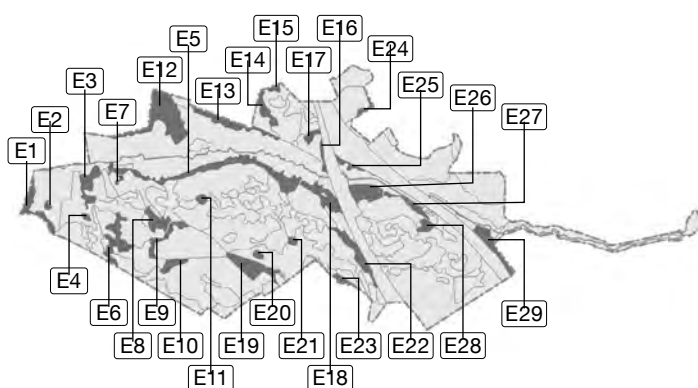
1

E. Triviallövsskog

Beskrivning

Triviallövskog förekommer i tjugonio objekt inom naturreservatet (E1-E29). Asp dominerar men även andra trädslag som björk, sälg, klibbal och rönn förekommer. I några områden finns enstaka gamla tallar och inslag av ädellövsräd. I flertalet områden är inslaget av gran stort och för att behålla triviallövs-skogen på sikt bör en del av granen röjas och gallras bort.

I objekt E1 finns ett stort inslag av hassel, träden och buskarna växer tätt och det är så pass skuggigt att markvegetation saknas. Södra delen av område E6 har tidigare utgjorts av kärr eller sumpskog, där växer flera klubbalar och björkar med stora socklar och markvegetationen är gles.

E5, E18 och E22 utgörs av triviallövskog nedanför en bergbrant, i ett bryn mot järnvägen och den öppna gräsmarken söder om Igelbäcken. Trädskiktet domineras av asp, men även en del björk, sälg, enstaka ek, tall, rönn och någon gran växer här. Det förekommer ganska gott om död ved av asp och björk, främst i form av lågor och enstaka torrträd. I den norra delen av E18 växer enstaka äldre tallar samt flera gamla, grova sälgar och gamla aspar. I östra delen av E5 finns en stor spärrgrenig ek som behöver friställas.

E9, E10 och E19: Aspskog med flera grova aspar och stort inslag av gran. Delar av objekt E9 ingår till viss del i en betesfälla som betas av får. I objekt E19, som historiskt utgjorts av åkermark, förekommer även björk, al och enstaka gamla tallar.

E8, E11, E20 och E21 består av kullar av jord och gamla tegelstenar och är troligtvis en rest ifrån när militären befann sig här. I objekten växer främst triviallövskog med asp, björk och sälg samt enstaka lönn, ek, rönn och tall. Flera almar har dött och är nu stående eller liggande död ved. Marken är näringspåverkad.

E12 och E13 är aspskog, med inslag av sälg, björk och enstaka skogsalm och ek. Trädåldern varierar från sly till cirka 50 år. Lågor av asp finns. De södra delarna av objekten utgörs av aspbyn som breder ut sig mot gräsmarken och har till viss del ökat i yta sedan den gamla skötselplanen (Solna, 2005). I objekt E13 förekommer även enstaka hasselbuskar.

E27 utgörs av aspskog, intill Igelbäcken nära Uppsalavägen, som tidigare ingått i en betesfälla. Då marken är fuktig är den känslig för hårt tramp. Träden är överlag medelålders eller yngre. Bävren har gått hårt åt träden i objektet, de flesta träden har gnagspår eller är fällda. I fältskiktet förekommer mycket örnbräken, tistlar, brännässlor och sly. Norra delen domineras nästan helt av täta bestånd av jätteloka.

E26 och E29 är idag ett mellanting mellan lövskog, gräsmark och ruderatmark. Område E26 har tidigare använts som upplagsplats och det förekommer flera rishögar och kullar med fyllnadsmassor. I objekt E26 växer det mycket sly, buskar och unga träd av alla möjliga trädslag. Det förekommer också en hel del brännässlor samt invasiva arter såsom snöbär, kanadensiskt gullris. I slänten i nordost av E26 finns också ett mycket stort bestånd av jätteloka som håller på att sprida sig inåt i skötselobjektet. I mitten av område E29 finns en näringspåverkad gräsmark som omges av buskar och lövträd.

Naturvårdsarter som registrerats

Blåsippa, ekbräken, gullviva, gökärt, liljekonvalj, liten blåklocka, ormbär, stor aspticka, stor blåklocka och vitmåra. Flera arter av fladdermöss noterades vid en inventering 2014.

Målbild

Triviallövskog som domineras av asp eller annat triviallövslag. Inslag av ädellövträd kan förekomma. Rikligt med död ved i form av döda stående och döda omkullfallna träd förekommer. Rikligt med hålträd förekommer. Förekomsten av rödlistade arter och signalarter är stor. Granen har begränsad utbredning.

Variationsrika, glesa och flikiga bryn med bärande träd och buskar (E1, E12 och E13).

Bryn i anslutning till betesmarker kan inkluderas i betesfällor, gäller främst objekt E9, E12 och E13.

E26 och E29 utvecklas till blandskog med inslag av ek, tall och död ved. Gynna blommande och bärande träd och buskar och behåll en tät trädskärm ut mot Uppsalavägen.

Engångsåtgärder

- Rensa bort skräp och rishögar i område E26.
- Gallra bort en stor andel av granarna (E8, E9, E10, E5, E20 och E21).
Ta bort vintergröna (E19).
- Friställ den stora eken i östra delen av objekt E5.
- För att stärka Järvakilens gröna infrastruktur bör E26 och E29 kompletteras med ek och barr.

Löpande skötsel

- Återkommande gallring av gran i flertalet områden.
- Bekämpa jätteloka i område E26 och E27 i enlighet med riktlinjerna på sid 10. Bekämpning av invasiva arter som kanadensiskt gullris med flera, kan också bli aktuellt i E26.
- I område E1 bör hasseln gynnas. Spara hasselbuketter i olika åldrar.
- Utglesning av bryn och skapande av död ved genom ringbarkning av asp i område E1, E12 och E13. Spara bärande träd och buskar. Lämna död ved.
- Återkommande röjning runt den stora eken i E5.
- Återkommande röjning / gallring av riskträd invid tunnelbanan.

Prioritering

Friställning av ek i E5

1

Övrigt

2

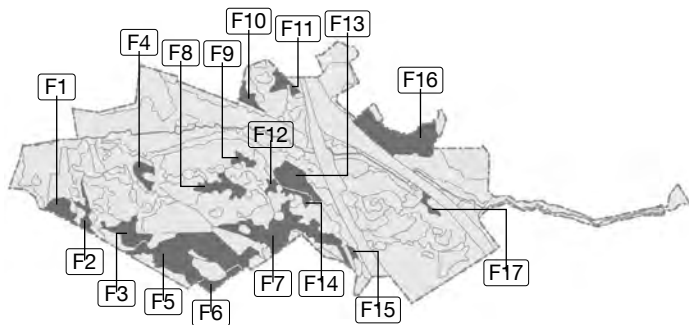
F. Blandskog

Beskrivning

Flera stora områden med blandskog förekommer inom naturreservatet. (F1-F17). Trädskiktet är varierat i ålder och trädslag, med framför allt asp, björk, tall, gran och enstaka ek, skogsalm och sälg. Enstaka skogslönn, hassel och klibbal förekommer också. I buskskiktet finns ofta ett stort inslag av rönn.

Blandskogarna skiljer sig åt i reservatet. I vissa delar är många av tallarna gamla och grova liksom en del av asparna. På andra håll är trädskiktet relativt ungt, det saknas gamla träd och det är ont om död ved. I objekt F1, F4, F5 och F9 förekommer däremot en del lågor av både gran och olika lövträd. I sydöstra delen av F1 står även en del döda granar, troligen angripna av granbarkborre. I flera områden förekommer det rikligt med ung gran och lövsly i buskskiktet som skuggar ut fåltskiktet, där det på vissa håll helt saknas markvegetation (framför allt i F3 och F4).

Objekt F6 domineras idag av barrblandskog med inslag av björk, asp och ek i angränsning mot bebyggelsen i Västerjärva. Flera gamla tallar förekommer i objektet. I objektet har gallring av gran, björk och asp utförts. Små ekar friställdes år 2006–2007. Samma år gjordes även friställning av ekar och stora tallar i objekt F14.

Objekt F13 avverkades på 1990-talet men ny vegetationen har vuxit upp. Enstaka gamla frötallar och sälgar samt en grupp äldre aspar som lämnades vid avverkningen finns kvar. Ett skikt med yngre lövträd, cirka 40–50 år, av asp, björk, rönn och ek har vuxit upp. Rikligt med unga granar, cirka 10–20 år, kommer upp i buskskiktet. Flera murkna stubbar finns kvar efter avverkningen och enstaka grova lågor har bildats när några av de äldre kvarlämnade träden har dött och fallit ner på marken.

I objekt F16 genomfördes en gallring / friställning under 2022 och utgörs huvudsakligen av lövträd men det finns ett stort inslag av tall. Generellt är tallarna gamla medan de flesta lövträden är relativt unga, cirka 30–60 år. I östra delen finns en del lite äldre ekar. De unga lövträden i träd- och buskskiktet växer bitvis tätt, i synnerhet i mellersta och östra delen av objektet. Närmast motorvägen i väster och ut mot den öppna marken i söder växer det mycket tätt med aspar, från aspsly till lite äldre aspar. I buskskiktet växer det även slån, nyponbuskar, enbuskar och hagtorn.

Naturvårdsarter som registrerats

Rödlistade arter som apelticka (NT), ekticka (NT), reliktbodyk (NT) och talticka (NT). Andra naturvårdsarter är blåsippa, brudbröd, ekbräken, grovticka, hässlebrodd, kandelaber-svamp, korp, liljekonvalj, liten blåklocka, stor blåklocka och vitmåra.

Målbild

Olikåldrig och variationsrik blandskog med stor andel gamla träd. Förekomst av gamla, grova tallar. Inslag av friställda ekar och bärande träd och buskar. Rik förekomst av stående och liggande död ved och ett väl utvecklat fältskikt.

Glesa och flikiga bryn med bärande träd och buskar mot bebyggelsen i söder (område F6 och F7).

Engångsåtgärder

- Glesa ur gran i partier där de växer väldigt tätt. Frihugg ekar, gamla tallar samt andra gamla träd.
- Friställning av ekar bör framför allt ske i objekt F4, F7, F8, F9, F13, F14 och F16.
- I objekt F13 bör majoriteten av de unga granarna röjas bort och unga lövträd bör glesas ut där de växer väldigt tätt. Ek bör gynnas.
- Ringbarkning av en del av asparna kan behöva göras i norra brynet av objekt F1.

Löpande skötsel

- Gallring och plockhuggning av främst gran där dessa växer allt för tätt, ett visst inslag av gran bör dock fortsättningsvis förekomma. Røjning av lövsly längs stigar, i bryn och mot bebyggelse. Död ved från nedtagna träd sparas och läggs upp som faunadepåer inom området. Ekar, tallar och andra gamla träd sparas liksom bärande buskar.
- Återkommande gallring i täta lövträdsbestånd kan behövas i område F13.
- Frihuggning kring träd av främst ek men även gammal tall och gammal sälg vart 5:e år.
- Det är viktigt att spara en del unga triviallövträd och granar som framtida föryngring.
- Större delen av F17 ingår i en beteshage tillsammans med D4, och bör fortsatt betas.

Prioritering

Frihuggning av ek

1

Övrigt

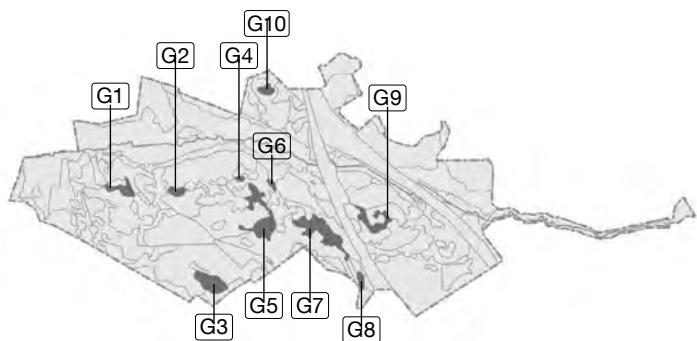
2

G. Hällmarkstallskog

Beskrivning

Flera områden med hällmarkstallskog finns inom naturreservatet (G1-G10). Hällmarkstallskogarna är ofta olikåldriga och naturligt förnygrade med ett luckigt trädskikt. I flera områden finns tallar som är minst 150–200 år gamla. Både torrakor (stående döda träd) och trädlågor (liggande döda träd) förekommer. Enstaka björkar förekommer och det är omväxlande områden med renlavar och ljung och rikligt med blåbärsris i fältskiktet. I vissa av de mindre områdena med hällmarkstallskog är majoriteten av tallarna yngre.

I flera hällmarkstallskogsområden (G1, G3 och G5), har vegetationen på hällarna nöts bort då det går mountainbike-leder över hällarna.

Naturvårdsarter som registrerats

Blompraktbagge, blåmossa, grovticka och tallticka (NT), förekommer på flera ställen i naturreservatets hällmarkstallskogar.

Målbild

Hällmarkstallskog som domineras av tall, men med visst inslag av andra trädslag som björk och ek. Andelen träd som är gamla, äldre än 100 år, är stort. Många av de gamla träden är solbelysta eftersom de står solitärt, trädskiktet är genomgående gles. Torrakor (stående döda träd) och trädlågor (liggande döda träd) ska förekomma. Fältskiktet bör utgöras av örter och/eller renlavar, fönsterlav och mossor.

Engångsåtgärder

- Städa bort spontana grillplatser.

Löpande skötsel

- Lämna död ved i området.
- I partier där det är tätt med ung tall kan trädskiktet glesas ut.
- Vid behov kan gamla tallar friställas.

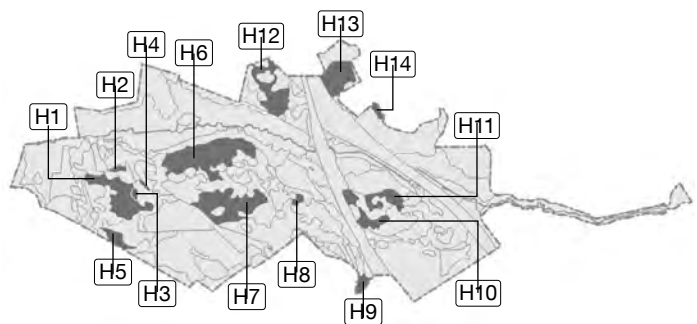
Prioritering

3

H. Tallskog

Beskrivning

Flera områden i reservatet utgörs av tallskog med inslag av gran samt enstaka ek, björk, rönn och asp (H1-H14). I flera av objekten är inslaget av unga granar stort. Åldersfördelningen i tallskogarna varierar inom reservatet. Objekt H1, H5 och H8 har ganska likåldriga träd på cirka 50–70 år, medan de andra tallskogsområdena är mer olikåldriga och där det i vissa objekt förekommer gott om gamla grova träd, vissa över 150 år eller mer. Flera av tallskogsområdena har inslag av små hållmarker med hållmarkstallskog. Många av tallskogarna har innan naturreservatet inrättades gallrats eller plockhuggits, men med undantag av H1, H5 och H8 finns det relativt gott om död ved, både som lågor och stående torrträd av tall. Södra delen av objekt H10 ingår i en hage som betas av får. I vissa objekt såsom H6, H10, H11 och H12 har det kommit upp mycket lövsly av asp, brakved och rönn.

Naturvårdsarter som registrerats

Blompraktbagge, blåsippan, grovticka, reliktsbock (NT) och tallticka (NT) förekommer på flera ställen i naturreservatets tallskogar.

Målbild

Olikåldrig tallskog med gamla träd och rikligt med död ved. Visst inslag av andra trädslag som ek, triviallövträd och gran.

Engångsåtgärder

- Skapa större åldersvariation på tallskogen i objekt H1, H5 och H8 och norra delen av H12 genom att skapa mindre gläntor i skogen där tallbeståndet kan förnygras och för att öka solinstrålningen. Nyskapa död ved genom att ringbarka tallar och ta ner tallar. Lämna träden som hela liggande träd, bearbeta en del av stammarna och lägg upp dem som lågor eller faunadepåer. Veteranisera tallar. Spara gamla träd och unga tallar för förnygring.
- På sikt kan försiktig utglesning av ung rönn behövas i objekt H13 för att undvika framtida igenväxning av tallskogen.
- Friställ ekar i sydost i område H6.
- Där det är möjligt kan tallskogen inkluderas i betesfällor, till exempel i objekt H10 och södra delen av objekt H12.

Löpande skötsel

- Glesa ur bland lövsly och unga träd av björk, asp, rönn, glesa försiktigt ur bland ung tall men se till att spara unga tallar i olika åldrar för förnygring.
- Røj bort gran vid behov. Spara ekar.
- Återkommande underrøjning av ung gran och brakved i objekt H6 och västra delen av objekt H7 för att undvika igenväxning.

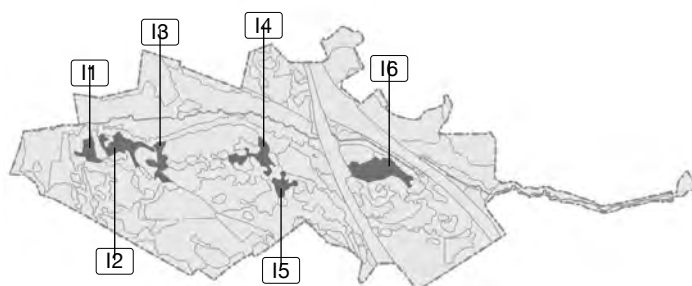
Prioritering

2

I. Granskog

Beskrivning

Olikåldrig granskog där åldern varierar beroende på objekt (I1-I6). Vissa områden har flera äldre granar, över 100 år, medan andra områden har en ålder omkring 100 eller yngre. Generellt finns det ett stort inslag av tall i granskogen, där många av tallarna är gamla och grova. Även björk och enstaka asp, sälg, rönn, ung ek och enbuskar förekommer. Det finns ganska gott om död ved, flera av de gamla granarna har dött och bildat torrträd, högstubbar och lågor. Närmast tunnelbanan i objekt I1 och I2 växer det tätt med yngre gran, tall och björk. Vissa av granskogarna är luckiga men det finns en del täta partier, exempelvis med ung gran i östra delen av I6 och mycket aspsly i södra delen av I3.

Det finns partier där många av granarna har angripits av granbarkborre, exempelvis i östra och nordöstra delen av I6, västra delen av I3 samt i nordost och centralt i I2.

Naturvårdsarter som registrerats

Blåsippa, grovticka och liljekonvalj.

Målbild

Olikåldrig och luckig granskog med stor andel gamla granar och rikligt med död ved. Inslag av gammal tall ska förekomma och trädslag som björk, asp och sälg förekommer. Lövträdsrika bryn i område I1 och I2 vid tunnelbanan.

Engångsåtgärder

- Öppna upp brynet mot tunnelbanan i område I1 och I2 genom att ta ner yngre barrträd och spara bärande träd och buskar som hassel, rönn och sälg samt ädellövträd. Det är dock viktigt att tänka på att brynen mot tunnelbanan utgör en visuell och delvis ljuddämpande skärm och inte bör glesas ur allt för mycket.
- Glesa ur bland ung gran längs stigen i I4.
- Röj aspsly i södra delen av I3.

Löpande skötsel

- Återkommande röjning/gallring av riskträd i brynmiljöer mot infrastruktur som vägar, spårvägar och stigar.
- Lämna död ved.

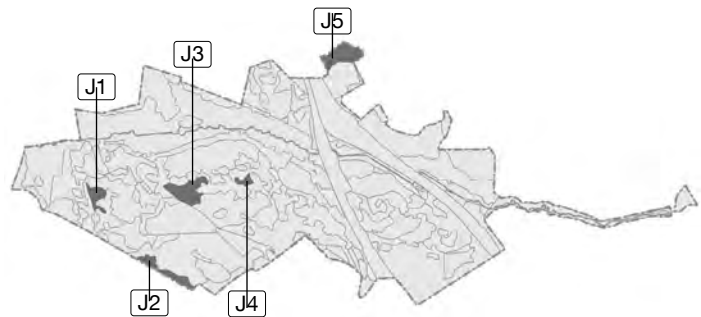
Prioritering

3

J. Barrblandskog

Beskrivning

Spritt inom reservatet finns flera områden med barrblandskog (J1-J5), där gran och tall dominerar. Det finns ofta även ett visst inslag av lövträd såsom björk, asp och enstaka unga ekar, sälgar och rönnar. Vissa områden är ganska luckiga medan andra växer ganska tätt. I barrblandskogen finns flera gamla och grova tallar som är minst 100–150 år gamla, samt enstaka gamla granar. Både torrakor och trädlågor förekommer, av såväl barrträd som lövträd. I södra delen av objekt J2 förekommer det många döda granar.

Naturvårdsarter som registrerats

Apelticka (NT) och talticka (NT).

Målbild

Olikåldrig barrblandskog med både tall och gran och rikligt med död ved. Inslag av lövträd kan förekomma.

Engångsåtgärder

- Försiktig underröjning/utglesning av ung gran i sydvästra delen av J4 för att undvika att skogen blir allt för tätt slutet.
- Gamla tallar bör friställas.
- Friställ en medelålders ek i objekt J3.

Löpande skötsel

En återkommande underröjning av lövsly kan behövas där det förekommer täta partier, samt kring unga ekar. Framför allt behövs gallring av asp och utglesning bland ung asp i brynet mot bebyggelsen i Västerjärva (sydöstra delen av J2) samt ut mot stigen i södra delen av J3.

Prioritering

3

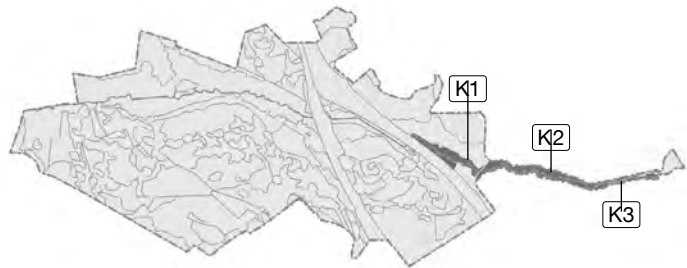
K. Strandskog

Beskrivning

K1: Olikåldrig och fuktig lövskog som kantar Igelbäcken, mellan Uppsalavägen och Järvavägen. Skogen utgörs främst av en blandning av klibbal och skogslönn med inslag av skogsalm, sälg, hägg, pil samt björk och asp. I nordväst förekommer flera döda alar. Skogen är ganska tät och naturskogsliknande och ger god skugga till bäcken. Det förekommer gott om död liggande ved och flera torrträd av skogsalm. Det är bitvis brant ner mot bäcken.

K2: I västra delen meandrar Igelbäcken förbi Kvarnvretens koloniområde. Här finns olikåldrig lövskog som kantar Igelbäcken, mellan Järvavägen och Ulriksdals slott vid Edsviken. Västra delen där bäcken är mer meandrande är skogen naturskogsliknande, och utgörs främst av klibbal med inslag av hägg, skogslönn, skogsalm och ask samt enstaka gråpoppel allra längst i väster. Här förekommer en del klen liggande död ved och träden ger god skugga till bäcken. Delar av marken eroderar och håller bitvis på att rasa ned i bäcken.

K3: Lövskog som kantar Igelbäcken, där skogen glesnar ju längre österut man kommer. Längst i öster vid Ulriksdals barockträdgård liknar skogen mer en trädridå med skogslönn, klibbal och enstaka askar. Död ved saknas nästan helt och hållet och buskskiktet är glest. Allra längst i öster, där gamla almar har dött eller avverkats på grund av almsjuka, är det bitvis liten skuggning av bäcken.. Detta kan troligen delvis förklara det vegetationsuppslag med bland annat jättegroe som uppstått i bäcken.

Naturvårdsarter som registrerats

Flera arter av fladdermöss noterades vid en inventering 2014.

Målbild

K1: Naturskogsliknande fuktlövskog, med förekomst av död ved och god beskuggning av Igelbäcken. Goda livsbetingelser för grönling i Igelbäcken.

K2: "Halvvild" fuktlövskog som ger god skuggning av Igelbäcken, med viss förekomst av död ved. Goda livsbetingelser för grönling.

K3: Relativt "prydlig" fuktlövskog som skuggar bäcken samtidigt som den passar in i omgivande mer strikta parkmiljö.

Engångsåtgärder

–

Löpande skötsel

K1: Fri utveckling, spara död ved.

K2: Generellt fri utveckling. Vid behov flyttas kullfallna träd och grenar. Det är dock önskvärt att det inte rensas bort allt för mycket död ved.

K3: Gamla träd bör sparas men intill gångvägar får riskträd tas ned, det vill säga träd som bedöms vara i så dålig kondition att det är stor risk att det faller och där det finns risk att någon kommer till skada.

Ur biologisk synvinkel är det önskvärt med fortsatt och utökad skuggning av Igelbäcken då detta bland annat motverkar igenväxning. Det är därför viktigt att tänka på föryngringen av träd så att skuggningen inte minskar på sikt. För att återställa skuggning på kortare sikt kan det också bli aktuellt med viss nyplantering av ädellöv eller klibbal.

Skötseln behöver emellertid utföras med hänsyn till områdets betydelse för rekreation, de mycket stora kulturvärden som finns i anläggningen och gällande skyddsbestämmelser för dessa. Viss slyröjning och trädvård kan komma att vara önskvärd från estetisk synpunkt i barockträdgården, till exempel för att öka vattenkontakten för besökare.

Prioritering

3

Våtmarker

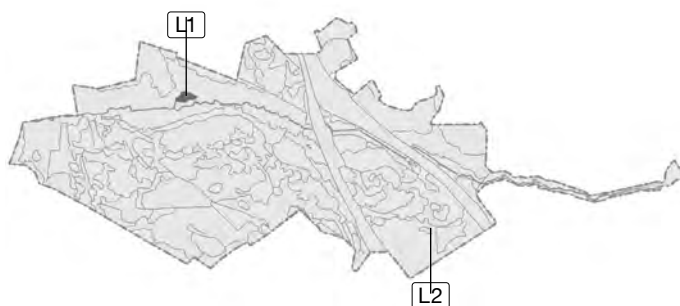
L. Våtmark/damm

Beskrivning

I Västerjärva finns en våtmark som anlades 2009–2010 (L1) med öppen vattenspiegel och förekomst av vegetation som vass, kaveldun säv, hästsvans, flytbladsväxter med mera. Våtmarken utgör en bra livsmiljö för våtmarksfåglar, insekter och groddjur. Eftersom våtmarkens in- och utlopp är kopplade till Igelbäcken förekommer även fisk.

Vid Överjärva gård finns en gammal branddamm (L2), som inte längre är i bruk, där förekomst av både större och mindre vattensalamander har konstaterats.

Naturvårdsarter som registrerats

Mindre och större vattensalamander, rörhöna, sjöflickslända, skrattmå (NT), vanlig groda och vanlig padda. Flera arter av fladdermöss noterades vid en inventering 2014.

Målbild

L1: Våtmark med vattenvegetation och öppen vattenspiegel där det förekommer groddjur och våtmarksfåglar. Våtmarken ska inte skuggas av träd.

L2: Våtmark med vattenvegetation och öppen vattenspiegel där det förekommer groddjur som större och mindre vattensalamander.

Engångsåtgärder

–

Löpande skötsel

L1 behöver återkommande rensas på högväxta övervattenväxter för att motverka att den växer igen. Om rötterna inte vuxit sig för stora är manuell uppräckning en effektiv metod för att hålla tillbaka bredkaveldun. Även våtmarksslätter kan vara ett alternativ. L2 behöver återkommande rensas på högväxta örtvattenväxter för att motverka att den växer igen.

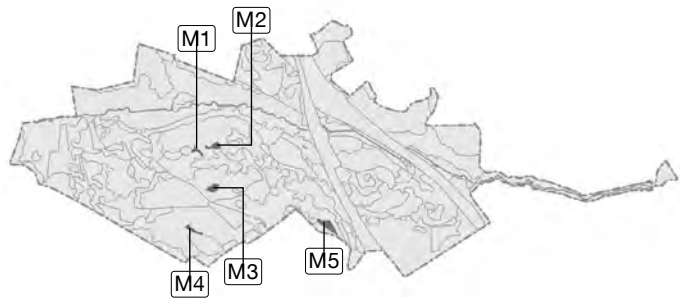
Prioritering

1

M. Kärr

Beskrivning

Det finns fem kärr i naturreservatet, objekt M1-M5. Samtliga finns i Västerjärva. Fyra av kärren är små, mindre än 0,5 ha. Det förekommer ganska rikligt med död ved i de flesta av kärren. I kärren växer björk, gran, hägg, klibbal, videbuskage samt enstaka tall och asp. Det sydligaste kärr (M4) är ganska öppet och bitvis solexponerat, med vitmossa, starr och andra våtmarksarter. Det lite större kärr (M5) är ett alkärr med relativt unga klibballar. Klen död ved finns rikligt i kärr (M5) och alarna har viss sockelbildning. Alkärrs hydrologi kan ha påverkats av den nya bebyggelsen som ligger utanför reservatet. Övriga kärr är bitvis under igenväxning med ung björk och gran. Samtliga kärr var under besöken

sommar och höst helt uttorkade. Igenväxningen som sker i vissa av kärr beror troligen på uttorkning eller är en naturlig successionen i landskapet.

Naturvårdsarter som registrerats

Stubbspretmossa.

Målbild

Öppet till trädklätt kärr med gott om död ved och vattenhållande åtminstone under delar av året.

Alkärr med sockelbildning i objekt M5.

Engångsåtgärder

Det bör undersökas om hydrologin i alkärr (M5) har påverkats negativt av den nya bebyggelsen utanför reservatsgränsen och om några åtgärder behöver vidtas.

Löpande skötsel

Till största delen fri utveckling. Ung björk och gran kan behöva gallras ur bitvis för att undvika igenväxning på sikt. Spara död ved.

Prioritering

2

N. Igelbäcken

Beskrivning

Stora delar av Igelbäcken (N1) i Västerjärva, som tidigare har varit ett helt uträtat dike, grävdes 2010 om mellan järnvägen och gränsen mot Sundbyberg och gavs då en meandrande åfåra. Fallhöjden är liten och bäcken är till stora delar lugnflytande. Bäcken kantas av höga vattenväxter såsom bladvass, kaveldun och olika starrar. Delar av kanterna ner mot vattnet är tvära. På flera ställen längs Igelbäcken finns bäverdämmen, bland annat vid tunnelbanebron i väster och nedströms Uppsalavägen. Mellan järnvägen och Uppsalavägen finns en bäverhydda.

I Västerjärva omges bäcken på båda sidor av fuktig gräsmark och på den södra sidan av bäcken har klibbalar och andra träd och buskar planterats för att bidra med skuggning av bäcken, längs hela sträckan från väster om järnvägen och bort mot gränsen till Sundbyberg.

Längs sträckan mellan järnvägen och Uppsalavägen samt strax öster om Uppsalavägen är Igelbäcken fortfarande till stora delar uträtad. Bäcken omges av frisk-fuktig gräsmark och här växer en del klibbalar samt enstaka tall, asp och sälg längs bäcken. Flera av träden är döda eller har tydliga spår av bäver.

Öster om Uppsalavägen är bäcken kantad av fuktig lövskog som ger skugga och det förekommer en del död ved i vattnet. Bäcken har omväxlande en mer rak och slingrande sträckning, med såväl lugnflytande som mer strömmande partier. Partiet mellan Uppsalavägen och Järvavägen har en större höjdskillnad vilket ger strömmande och tidvis forsande vatten. Längst i öster vid Ulriksdals barockträdgård har bäcken en rakare och prydligare utformning med färre träd längs kanterna. En fisktrappa finns vid utloppet vid Edsviken.

I Igelbäcken har höga halter av PFOS/PFAS uppmätts och inom ramen för ett externt forskningsprojekt har cirka 700 starrplantor planterats längs med en sträcka på cirka 500 meter. Den starrväxt som planterats har observerats ha en förmåga att ta upp PFOS/PFAS. Genom att skörda växterna avlägsnas därmed föroreningar från bäcken.

Naturvårdsarter som registrerats

Blå jungfruslända, blåbandad jungfruslända, bred trollslända, grönling, nissöga, röd flickslända och strömstare. Flera arter av fladdermöss noterades vid en inventering 2014.

Målbild

En slingrande och skuggad bäck med svagt sluttande strandkanter, partier av strömmande vatten och svämplan. Igelbäcken har goda livsbetingelser för grönling. På södra sidan av Igelbäcken vid Västerjärva och Österjärva ska en bård utvecklas med skuggande buskar och lövträd som al. Öster om Uppsalavägen och österut bort mot Ulriksdals slott kantas Igelbäcken av skuggande strandskog.

Engångsåtgärder

Ett flertal åtgärdsförslag har tagits fram för Igelbäcken inom arbetet med Solna stads åtgärdsprogram för Igelbäcken, Edsviken och Lilla Värtan (Solna stad 2021). Ett av dessa förslag är att biotopvårdande åtgärder som meandring, utläggning av stenar och block och liknande bör genomföras, framför allt längs sträckan mellan järnvägen och Uppsalavägen samt precis öster om Uppsalavägen. Vid eventuellt ny meandring bör kanterna avfasas. Genom att skapa trösklar med stenblock och tillföra mer bottensubstrat till bäcken kan det skapas bättre livsmöjligheter för framförallt fiskar, insekter och undervattensväxter. Det gäller dock att vara uppmärksam så att inte trösklarna skapar vandringshinder i bäcken. Bottensubstrat kan i ett vattendrag som Igelbäcken vara stora eller små stenar/block eller nedfallna trädstammar och grenar (så kallad död ved) (Solna stad 2021). Död ved är att föredra i områden med lermark då sten och grus ofta tenderar att begravas i leran till följd av sedimentation. Död ved är ofta också ett mer naturligt inslag i områden med lerjordar då det i de flesta fall historiskt sett inte funnits så mycket sten och grus i dessa typer av områden. Om död ved placeras i meanderbågarna riskerar det att omdirigera strömningen och förändra erosionsprocessen. Åtgärderna bör därför först utredas innan de genomförs.

Åtgärdsprogrammet poängterar också vikten av att bygga bort alla återstående vandringshinder i Igelbäcken för att öka konnektiviteten för fisk och annan fauna. Fisktrappan vid utloppet kan behöva få en ny utformning. Det är viktigt att fiskevårdskunnig personal deltar. Det kan även bli aktuellt med utrivning av bäverdämmen, detta bör först utredas i en handlingsplan för bäver inom Igelbäcken.

Ett ytterligare förslag från åtgärdsprogrammet är att anlägga en översvämningsyta/liten våtmark i objekt B14 för att skapa förutsättningar för utjämning av Igelbäckens vattenstånd och därmed möjliggöra mer vatten i bäcken under torrare perioder av året. Detta förslag bör utredas.

Löpande skötsel

Vid behov rensa bort bredkaveldun och andra högväxta övervattensväxter (exempelvis vass) som skapar igenväxning av bäcken.

Röjning av gräs och annan högvuxen vegetation kan behövas runt småplantor av planterade klibbalar längs Igelbäcken. Förekommande buskar och andra träd bör lämnas kvar. Skydda plantorna från bäver och betesdjur tills träden har vuxit upp. Skötsel av planterade träd längs med bäcken bör ske i samband med skötsel av kringliggande gräsmarker.

Utred och ta fram kommungemensam förvaltningsplan för hantering av bäver längs Igelbäcken.

När forskningsprojektet med PFOS/PFAS-renande starrplantor är avslutat kan fortsatt hantering med skörd och destruktion övervägas, liksom eventuell kompletteringsplantering. Plantorna skördas då årligen och materialet förs därifrån och destrueras.

Prioritering

1

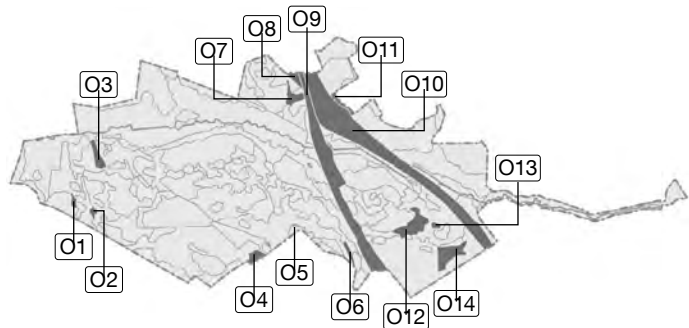
O. Infrastruktur och bebyggd mark

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av flera trafikleder samt av bebyggelse. I områden med infrastruktur ingår Uppsalavägen, järnvägen, grusade parkeringsplatser, större vägar och tunnelbanan med tillhörande brofäste. Angränsande till bebyggelsen i Västerjärva finns ett utegym, där det bland annat planterats flera träd.

Vid Överjärva gård och Dammtorp finns ett flertal gamla kulturbyggnader. Vid Överjärva gård finns både ursprungliga och ditflyttade byggnader så som det så kallade hästskostallet och Rödingarna. Där finns bland annat Statarmuseet, Solna naturskola och gårdscafé.

Det finns även bebyggelse av nyare datum i reservatet, brukshundsklubben i Brotorp och klubbhusen vid Ulriksdals golfklubb.

I de gamla kulturbyggnaderna vid Överjärva gård kan det förekomma kolonier av fladdermöss (de Jong, 2014).

Naturvårdsarter som registrerats

Flera arter av fladdermöss noterades vid en inventering 2014 vid Överjärva gård.

Målbild

Välbevarad gårdsmiljö vid Överjärva gård med tillhörande byggnader och gamla värdefulla träd. Gården utgör ett besöksmål för många människor och en mötesplats för verksamheter som verkar för att värna om natur- och kulturmiljön i området.

Engångsåtgärder

Fastighetsägaren ombesörjer att vård av kulturhistorisk byggnation genomförs i O12. -

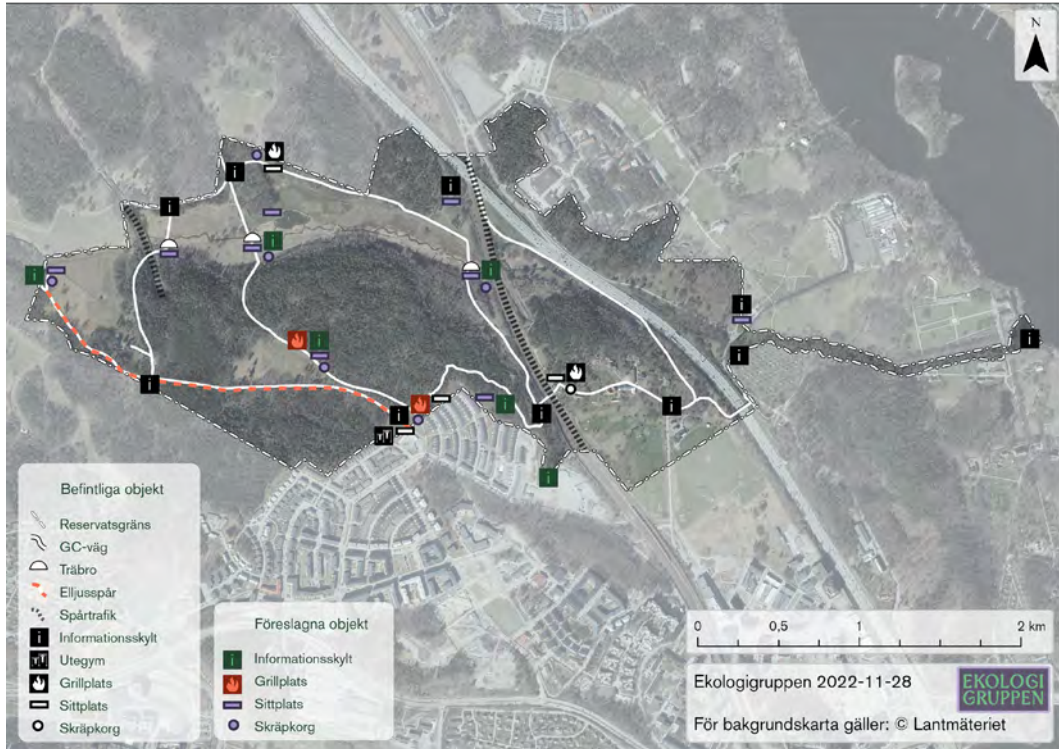
Löpande skötsel

Skötsel av O12 ska utföras i enlighet med områdets kulturhistoria och platsens funktion som besöksmål.

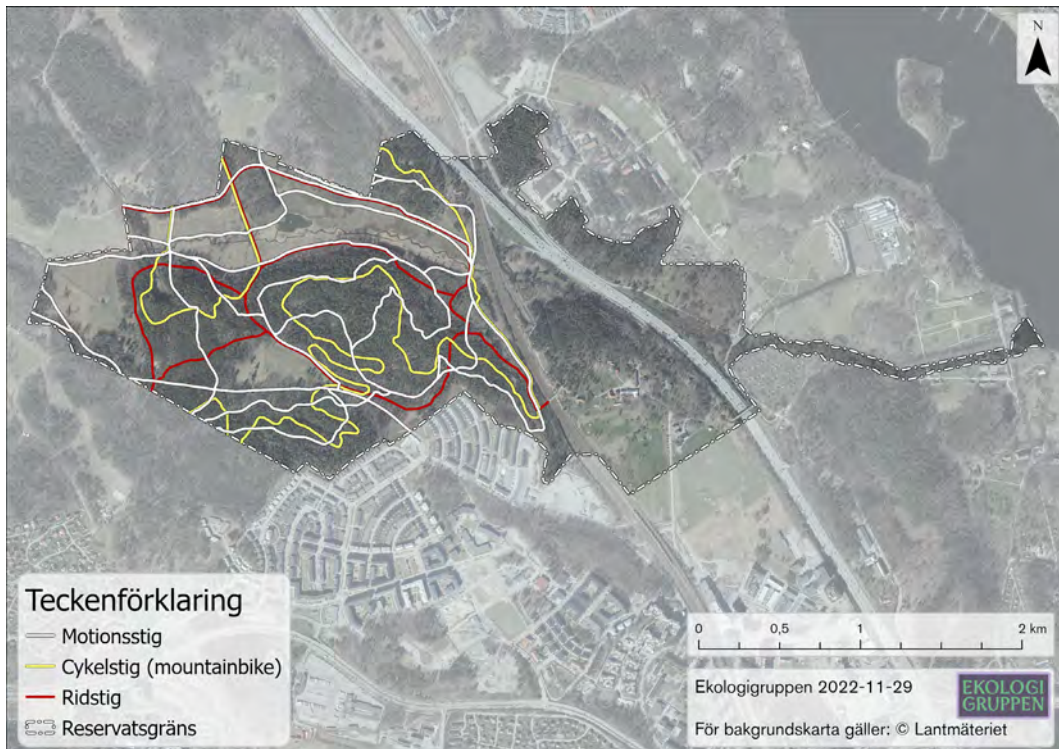
Prioritering

–

Anläggningar för rekreation

Kartan visar befintliga och föreslagna anläggningar för rekreation, såsom GC-vägar, skyltning och grillplatser.

Kartan visar olika typer av befintliga spår inom naturreservatet.

Broar

Nulägesbeskrivning

Det finns totalt nio broar över Igelbäcken i reservatet. Väster om järnvägen finns tre träbroar som reservatsförvaltaren ansvarar för (material i stommar varierar mellan trä, stål och betong). Utöver dessa finns en järnvägsbro (kompletterad med utterpassage genom banvallen), en motorvägsbro (kompletterad med småviltspassage/småviltshylla), en bro vid Järvavägen och tre broar i Ulriksdal.

Det finns också två viadukter med viss ekoduktfunktion som kopplar ihop reservatet i öst-västlig riktning, en över järnvägen vid Överjärva och en över Uppsalavägen vid koloniområdet.

Målbild

Målbild för träbroarna: Vålfungerande och säkra broar som bjuder in till att stanna upp och få en utblick över vattendraget.

Målbild för viadukterna med viss ekoduktfunktion: Vålfungerande passager som kopplar ihop friluftsliv och fauna inom naturreservatet.

Engångsåtgärder

- Översyn och upprustning. Rekommenderat är att träbroarna väster om järnvägen har såväl avåkningskydd som räcken.
- En ny bro som sammankopplar B14 och B15 bör utredas. Området B14 är idag svårt att nå och en bro skulle underlätta en rationell skötsel.
- De tre träbroarna väster om järnvägen är i behov av översyn och saknar avåkningskydd.
- Ekoduktfunktionen på viadukterna bör ses över då vegetationen på järnvägsviadukten har slitits hårt sedan anläggandet och vegetationen på motorvägsviadukten inte har optimal växtsammansättning från spridningssynpunkt.

Löpande skötsel

- Årlig kontroll av bärande konstruktioner och översyn av träets skick. Även avåkningskydd och räcken kontrolleras årligen för att säkerställa att bron är trygg och säker. Sprucket eller murknat virke ersätts med nytt.
- Årligen se över vegetationen på viadukterna över järnvägen och Uppsalavägen.

Förslag till utveckling

Träbroarna väster om järnvägen skulle med fördel kunna kompletteras med sittmöjligheter. Vid närområdet till flera av träbroarna görs ett antal naturvårdsinsatser, exempelvis nyplantering av träd. Här finns en möjlighet att med hjälp av informationsskyltar berätta om Igelbäcken som natur- och kulturmiljö såväl som de naturvårdsinsatser som görs i området.

Ekoduktfunktionerna på viadukterna skulle troligen kunna utvecklas och stärkas genom relativt små naturvårdsinsatser, till exempel genom att byta vegetationen till lämpligare växtmaterial.

Till vänster: Bro som i nuläget saknar avåkningsskydd. Med räcken och en sittmöjlighet skulle detta kunna bli en fin plats att vila och njuta av utsikten.

Till höger: Längs med ån görs ett antal naturvårdsinsatser som skulle kunna informeras om i skyltar.

Stigar och vägar

Nulägesbeskrivning

Det finns ett antal gång- och cykelvägar inom naturreservatet. På västra sidan om järnvägen finns ett elljusspår som ansluter till ett längre elljusspår i Sundbyberg. Gång- och cykelvägen utmed E4/Uppsalavägen är belyst. Det finns även löpar-, cykel- och ridstigar i naturreservatet.

Målbild

Vägar och stigar som är tillgängliga för en bred målgrupp med en varierad användning.

Engångsåtgärder

Det behövs en ökad tydlighet och tillgänglighet i det skyltsystem som beskrivs under Vägvisande skyltsystem nedan.

Löpande skötsel

Årligen se över gång- och cykelvägarnas skick. Erosionsskador åtgärdas.

Se över så att de löpar-, cykel- och ridstigar som finns inom naturreservatet inte sliter avsevärt på naturmarken.

Förslag till utveckling

Stigar som är tillgängliga för barnvagn och rullstol bör tydligt markeras i kart- och skyltmaterial.

Bilden illustrerar hur en mountainbike-led orsakat ett högt slitage på naturmarken.

Vägvisande skyltsystem

Nulägesbeskrivning

I dagsläget är skyltningen i naturreservatet brokig och osammanhängande, vilket gör det svårt att förstå och bearbeta informationen. Delvis är också skyltningen felaktig. Detta gör att det blir svårt att orientera sig och förstå hur stigar och vägar hänger samman, samt vad de har för funktion.

Målbild

Ett enhetligt skyltsystem som ökar orienterbarheten i området och gör det lätt att förstå vilka vägar och stigar som finns, samt vilka egenskaper och funktioner dessa har.

Engångsåtgärder

Enhetlig och tydlig skyltning behövs i naturreservatet. Genom att markera ut på större kartor var sammanhängande stråk och motions slingor finns liksom funktion, längd, grad av tillgänglighet, samt om stråken har belysning ökar tydligheten och orienterbarheten. Vägvisande skyltar bör finnas vid entréer till området samt vid korsningar och vägskäl.

Löpande skötsel

Årligen se över, laga, uppdatera och klottersanera skyltarna vid behov. Behöver skyltar lagas eller ersättas är det viktigt att de nya skyltarna följer områdets skyltprogram.

Förslag till utveckling

Piktogram och färgkoder kan med fördel användas i skyltningen då det underlättar förståelsen för de målgrupper som av olika skäl har svårt att ta till sig skriftlig information.

I naturreservatet finns många stigar och vägar som i nuläget bör skyltas om mera enhetligt.

Informationsskyltar

Nulägesbeskrivning

Ett tiotal informationsskyltar finns som visar information om naturreservatet och naturvårdsinsatser. Befintliga informationsskyltar i naturreservatet är små och därför lätta att missa. Några av dem är hårt slitna och informationen delvis inaktuell. Nyligen uppsatta små skyltar/dekaler om faunadepåer finns också inom området, vilka är lättlästa och informativa.

Målbild

Tydliga och informativa informationsskyltar som beskriver och illustrerar områdets naturvärden, upplevelsevärden, aktiviteter, stigar och vägar. Samtliga informationsskyltar är utformade enligt Naturvårdsverket riktlinjer för skyltning av skyddad natur.

Mindre informationsskyltar inne i naturreservatet lyfter och tydliggör specifika naturtyper, naturvårdsinsatser, kulturmiljöer eller målpunkter.

Reservatets gränser ska vara väl utmärkta.

Engångsåtgärder

Se över områdets samtliga informationsskyltar.

Kompletera skyltstället vid den södra entrén med en eller flera informationsskyltar. Ersätt befintligt skyltställ vid brofästet över järnvägsbron till en likadan som den vid södra entrén (se bild ovan). Skyltstället kompletteras med en ny informationsskylt.

Sätt upp en informationsskylt i närheten av Sundbybergs stads bro över Igelbäcken för att annonsera och tydliggöra de specifika föreskrifterna som råder inom Solna stads naturreservat.

Kommungränsen mot Sundbyberg bör markeras i alla frekventerade stråk.

Löpande skötsel

Årligen se över, laga, uppdatera samt klottersanera skyltarna vid behov. Behöver skyltar lagas eller ersättas är det viktigt att de nya skyltarna följer områdets skyltprogram.

Förslag till utveckling

Uppdatera informationsskyltarna och öka tydligheten och läsbarheten genom att trycka nya skyltar i A1- eller A2-storlek, både vid entréer till området samt inom området.

Komplettera med fler informationsskyltar i lämplig storlek för att informera om platsspecifika naturvårdsinsatser, naturvärden, kulturmiljöer eller målpunkter. Förslagsvis inne i naturreservatet vid exempelvis träbroarna över Igelbäcken, vid ängs- och hagmark, samt vid grillplatser. Temat på skyltarna kan exempelvis handla om död ved/faunadepåer, sandmiljöer, Igelbäcken som vattendrag eller de olika naturtypernas betydelse för den biologiska mångfalden inom området.

Komplettera samtliga skyltar med QR-koder för den som söker mer information. Detta öppnar även upp möjligheten för synsvaga att ta del av informationen.

Vid södra entrén finns en ställning passande för en entréskylt.

Sittplatser

Nulägesbeskrivning

Inom området finns i dagsläget ett fåtal iordningställda sittplatser. Bänkbord finns vid södra entrén, vid Wählberga äng och Överjärva gård.

Målbild

En variation av sittplatser för vila och rekreation längs gångvägar och stigar. Sittplatsernas utformning gestaltas utifrån omgivningens karaktär och ska bidra till orienterbarheten. Målet är goda sittmöjligheter för olika målgrupper.

Engångsåtgärder

Komplettera naturreservatet med fler sittplatser. Placera sittplatser med rygg- och armstöd relativt tätt längs mer lättillgängliga stråk som används av en målgrupp med behov av att kunna slå sig ner för att vila längs med sträckan.

Placera ut sittplatser vid platser som har utblickar över natursköna områden, till exempel den solbelysta gläntan vid fårhagen, vid ängarna och vid broarna.

Löpande skötsel

Årlig kontroll av sittplatser. Upprustning, lagning och klottersanering vid behov.

Betade gräsmarker inom skötselobjekt B20 i anslutning till en ekhage i objekt D9 vid södra Sörentorp. I närliggande område skulle sittplatser kunna placeras.

Grillplatser

Nulägesbeskrivning

Två anlagda grillplatser finns i naturreservatet – en i dess norra del i skötselobjekt B6, precis mellan objekt A1 och E13, samt en i A4 på Överjärva gård. Ett antal spontana grillplatser finns på flera platser i reservatet, framför allt uppe på hållmarker. Vid de spontana grillplatserna eldas det direkt på berget, vilket har en negativ inverkan på naturen, ökar risken för brand och kan spräcka berget.

Målbild

Inbjudande, tillgängliga och lättanvända grillplatser med minimal påverkan på naturreservatets natur.

Engångsåtgärder

Rusta upp befintliga grillplatser och komplettera med ytterligare sittplatser.

Anlägg en grillplats med sittplatser vid södra entrén samt eventuellt vid sydvästra fårhagen.

Löpande skötsel

Årlig kontroll av grillplatser. Upprustning och lagning vid behov. Spontana grillplatser på hållmarker städas bort.

Förslag till utveckling

Tillhandahåll eventuellt ved för att undvika att det eldas med död ved från naturreservatet.

Vid södra entrén finns ett område som ligger nära flera förskolor och här finns tydliga spår av lek i miljön såsom kojbyggen. Nära denna plats i anslutande öppen yta finns möjlighet att placera en grillplats med sittbänkar.

Skräpkorgar

Nulägesbeskrivning

Bortsett från bebyggda delar så finns idag få skräpkorgar inom reservatet.

Målbild

Skräpkorgar vid grillplatser samt vid viktigare entréer till naturreservatet.

Lättillgängliga skräpkorgar på strategiska platser som minskar risken för nedskräpning och signalerar att platsen är omhändertagen och välskött.

Engångsåtgärder

Montera skräpkorgar på lämpliga platser.

Löpande skötsel

Skräpkorgar töms regelbundet med en sådan frekvens att de inte hinner bli överfulla.

Årlig kontroll av skräpkorgar. Upprustning, lagning och klottersanering vid behov.

Städning

Städning av naturreservatet utförs årligen utmed anlagda stigar och vägar. Allt främmande material som är störande ur naturvårdssynpunkt, ur estetisk synpunkt eller som är farligt för människor eller miljön (farligt avfall) tas bort vid städningen.

Uppföljning

Alla skötsel- och upprustningsåtgärder ska dokumenteras skriftligt. Gärna också fotograferas – före och efter åtgärden. Efter sex år bör en översyn göras av vad som återstår att göra av skötselåtgärderna enligt skötselplanen och vilka nya skötselbehov som finns. Efter ca tio år bör förvaltaren i samråd med tillsynsmyndigheten ta ställning till om det finns behov av en ny uppdatering av skötselplanen.

Referenser

Tryckta källor:

Andersson, P. 2020. Pollinerande och sandlevande insekter i Solna – en inventering på tio lokaler i Solna stad 2019. Calluna AB.

de Jong, J., 2014. Inventering av fladdermöss i Solna stad 2014. Ecocom.

Solna stad. 2005. Skötselplan Igelbäckens naturreservat i Solna. Gäller från 15 februari 2005.

Solna stad. 2021. Solna stads åtgärdsprogram för Igelbäcken, Edsviken och Lilla Värtan.

Digitala källor:

Naturvårdsverkets metodkatalog för att bekämpa invasiva arter.

<https://metodkatalog.invasivaarter.nu/methods>. (Hämtad 2022-10-07)